

Bojan Cvelfar

**''NO, ZDAJ  
PA ČE IMAŠ  
DENAR, DAJ  
GA SEM,  
POTEM SE  
PA HITRO Z  
MENOJ  
SPOLSKO  
ZDRUŽI''**



stražnika. Le-ta je že čez nekaj minut obe lahkoživki aretirali na Cesti Marije Terezije<sup>3</sup>, v svojem poročilu pa zapisal, "da so bile aretovane že večkrat videne po omenjeni cesti hoditi, kar lovijo moške, da se pustijo spolsko združiti za vsak denar"<sup>4</sup>.

Na prelomu stoletja se je tudi deželno stolno mesto Ljubljana otepallo s problemom prostitucije. Mestne oblasti so ga poskušale reševati podobno kot v ostalih mestih Habsburške monarhije in v skladu s tedanjo zakonodajo. Medtem ko je bila v avstrijskem Kazenskem zakoniku iz leta 1852 prostitutija opredeljena kot "obrtiško nečistovanje" (člen 509) in razglašena za kaznivo dejanje<sup>5</sup>, je zakon o prisilnih delavnicah z dne 24. maja 1885 v členu 5 varnostna oblastva pooblašal, da lahko dovolijo "nečisto obrt" pod pogoji, ki jih določijo sama<sup>6</sup>. S tem zakonom je avstrijska zakonodaja prešla od represivnega obravnavanja prostitucije k sistemu reglamentacije, katerega bistvo je postavitve prostitutk pod "nrvstveno-policijski" nadzor.

Čeprav je bila po novem ureditev prostitucije prepuščena lokalnim oblastem, so si v mnogih mestih pred tem problemom dolgo časa raje zatiskali oči. Tako je bilo tudi v Ljubljani, kjer so po predhodnih povpraševanjih v nekatera bližnja mesta, ki so že imela urejen sistem reglamentacije, uredili problem prostitucije šele leta 1905 (torej bistveno kasneje kot v nekaterih drugih mestih na

#### K zgodovini tajne prostitucije v Ljubljani na začetku stoletja

Nekega mrzlega decembrskega večera leta 1910 se je e. kr. policijski agent Martin Gerlovič odpravil na običajen obhod po ljubljanski promenadi. Na križišču Ceste Franca Jožefa in Bleiweisove eeste<sup>1</sup> sta ga dohiteli Ivana Sehliek in Frančiška Jesenšek. "Schlickova je začela Gerloviča ogovarjati ter mu rekla, da naj nika ne gre tako hitro, nato speljala ga je na Dovožno cesto, tam, ki je zelo temno, tam se je ustavila ter rekla 'no, zdaj pa če imaš denar, daj ga sem, potem se pa hitro z menoj spolsko združi'"<sup>2</sup>.

Premeteni policijski agent se ni dal zmešiti. Prijazno se je nasmehnil in ji odgovoril, da pri sebi nima drobiža. Poprosil jo je, naj ga počaka, da bo v bližnji kavarni zamenjal denar. Medtem ko ga je naivna Ivana Sehliek potrpežljivo čakala, je Gerlovič hitro stekel do najbližjega mestnega policijskega

<sup>3</sup> Marije Terezije cesta je današnja Gosposvetska cesta  
<sup>4</sup> ZAL: REG I/fasc. 1329, fol. 354.

<sup>5</sup> Janez Cvirn. Iz zgodovine prostitucije v Celju ob koncu prejšnjega stoletja, Kronika, letnik 33, št. 2-3, str. 142.  
<sup>6</sup> Zbirka avstrijskih zakonov. I. zvezek, Kazenski zakon, Ljubljana 1889, str. 233

"Varnostnemu oblastvu je prepuščeno kaznovati ženske, katere s svojim telesom nečisti obrt vršijo. Ako take ženske  
1. navzlic policijske pokaznitvi svoj nečisti obrt nadaljujejo, ali

2. pri tem, kolikor so dana neka policijska ukazila delajo, ali  
3. svoj nečisti obrt vršijo, da si so vedele, da imajo sramno holeczen (venerijo), ali

4. z očitno nečistostjo veliko pohujšanje dajo, ali

5. mladostne ljudi zavedo (zapeljejo), gre jih kaznovati z ostrim zaporom, namreč v slučajih omenjenih pod 1 in 2 od osmih dni do treh mesecev, a v slučajih navedenih pod 3, 4 in 5 od enega do šestih mesecev. Osebe bodi moškega bodi ženskega spola, katere razven slučajev paragrafa 512 kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 - iz obrtne nečistosti drugih sebi preživila iščejo, naj bodo kaznovane z ostrim zaporom od osmih dni do treh mesecev. V slučaju številke 1 in 3 nastopa kazensko-sodni pregon na zahtevo varnostnega oblastva."

<sup>1</sup> Franca Jožefa cesta je današnja Cankarjeva, Bleiweisova pa današnja Prešernova cesta.

<sup>2</sup> Zgodovinski arhiv Ljubljana (dalje ZAL): REG I/fasc. 1329, fol. 354.

Slovenskem), ko je mestna občina sprejela Navod, kako nadzorovati prostitutke<sup>7</sup>. Z njim so mestne oblasti prevzele zdravstveni in policijski nadzor tako nad kasarnirano kot tudi individualno prostitucijo, hkrati pa so si prizadevale, da bi zatrle tajno, nelegalno prostitucijo. Seveda pa pri tem niso bile prevleč uspešne.

### Poulična ponudba

Tajna prostitucija<sup>8</sup> je bila namreč razširjena po vseh, praviloma malo bolj zakotnih delih stolnega mesta dežele Kranjske. Arhivski viri nam poročajo, da je bilo največ aretacij izvršenih na glavnih, torej najbolj obljudenih ulicah, vendar je to predvsem posledica dejstva, da je bil tu nadzor mestnih policijskih stražnikov bolj pogost, medtem ko so v zakotne ulice le malokdaj zahajali.

Med ovadbami imamo le en konkreten primer omembe natančno določenega kraja, kjer so se tajne prostitutke zbirale in opravljale svoj posel. Dne 15. maja 1909 je, glede na to, da so uničevale videz njegovega skrbno opravljenega dela, mestni vrtnar Heiric omenil, "da so v poslednem času opetovano po nasadih v Tivolskem parku razne vlačuge izvrševale svojo nečedno obrt".<sup>9</sup> Po tej omembi so mestni očetje zelo hitro reagirali ter naročili mestni policiji, "da nasade strožje nadzoruje in vlačug strebi".<sup>10</sup> Tako je takrat mestna policija za nadzor tivolskega parka uvedla kar dve patrolji.

Poleg Tivolija pa so najbolj priljubljena shajališča pocestnih prodajalk telesnih užikov bile še samotne, temne ulice, največkrat pa so svoj posel opravljale po raznih šupah<sup>11</sup>, barakah<sup>12</sup>, hlevih<sup>13</sup> in kozolcih<sup>14</sup>. Seveda pa so na takšnih mestih, lahko rečemo pod milim nebom, uradovale tiste najslabše, najbednejše, brez stanovanja, velikokrat pa tudi umazane, pijane in nič kaj prijetnega vonja. Takšni ponudbi pa so

ustrezali odjemalci s podobnimi značilnostmi. Večkrat pa je bila v ponudbo, katere usluge so bile zelo poceni (ponavadi kakšno krono<sup>15</sup>), vključena tudi kakšna spolna bolezen. Prav zaradi tega pa je bilo vredno plačati še kakšno krono več in se sprehoditi do Zvonarske ter si v tamkajšnji javni hiši privoščiti zdravniško pregledano prostitutko, ki ti je, če si zahteval, bila dolžna pokazati svojo zdravniško knjižico.<sup>16</sup>

Kljub legalizaciji prostitutke in strogem kaznovanju v primerih kršitve predpisov se pocestne ponudbe ni dalo kar tako izkoreniniti, saj je (res v nekoliko manjši meri) predstavljal stalen in hudo nadležen problem mestnih oblasti.

"Večerni metulji ali ponočne cipe"<sup>17</sup> kakor je v svojih Ljubljanskih slikah prostitutke poimenoval Jakob Alešovec, so razveseljevale spolno nezadovoljene moške, predvsem pa vojake, ki jih v Ljubljani ni bilo malo. Gotovo niso bile v sloves nobenemu, še posebej ne deželnemu stolncemu mestu. Tudi ni bilo razveseljivo dejstvo, da so te "nesramnice" zaradi pogostega okuževanja poštenega, seveda moškega dela takratnega ljubljanskega odjemalstva, z različnimi "nesramnimi" boleznimi stalno polnile deželno bolnišnico.

Iskanje in označevanje pocestnih prostitutk, ki jih najdemo v arhivskih dokumentih, je zelo težavno. Zagotovo lahko označimo za prostitutko tisto osebo, o kateri obstaja kakšno širše poročilo o aretaciji. Nesporno dejstvo je, da so takšne ptičke bile kar v solidnem številu zastopane med takratnim ljubljanskim prebivalstvom. Ker pa je bila to prikrita dejavnost, je bilo seveda tako ali tako zanjo najboljše, da se je o njej nič ali pa čim manj vedelo. Zato je skrivne prostitutke zelo težko najti, tako da ne moremo določiti niti njihovega približnega števila.

V policijskih poročilih je bilo kot vzrok njihove aretacije največkrat označeno postopanje ali pa vlačuganje. Vendar če poleg takega poročila ni obstajala še kakšna ovadba ali pa podroben opis aretacije, takšne ženske ne moremo kar označiti za

<sup>7</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 571-576.

<sup>8</sup> Med mnogimi izrazi za označevanje te vrste prostitucije (skrivna, prikrita, ilegalna, neprijavljena, zakotna...) sem se odločil za "tajna", ker je ta v uporabljenem arhivskem gradivu tudi največkrat zapisan.

<sup>9</sup> ZAL: REG I/fasc. 1325, fol. 504.

<sup>10</sup> Ibidem.

<sup>11</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 188, 200; fasc. 1273, fol. 197, 487, 490; fasc. 1275, fol. 75.

<sup>12</sup> ZAL: REG I/fasc. 1325, fol. 644, 645.

<sup>13</sup> ZAL: REG I/fasc. 1268, fol. 29, 227; fasc. 1271, fol. 200, 226, 245, 411; fasc. 1273, fol. 397; fasc. 1274, fol. 128; fasc. 1275, fol. 50; fasc. 1320, fol. 63; fasc. 1322, fol. 417, 505; fasc. 1325, fol. 609; fasc. 1327, fol. 497, 498.

<sup>14</sup> ZAL: REG I/fasc. 1273, fol. 185; fasc. 1275, fol. 59; fasc. 1322, fol. 564.

<sup>15</sup> V pregledanih poročilih je bilo najti podatek, da je februarja leta 1906 v gostilni stalo pivo 40 vinarjev, kar primerjalno pomeni, da si lahko takšno dekle dobil že za dve pivi in pol.

<sup>16</sup> O tem Marjana Kavčič: Prostitucija v Ljubljani ob koncu prejšnjega stoletja, Kronika, letnik 35, št. 3, 1987.

<sup>17</sup> Jakob Alešovec: Ljubljanske slike, Ljubljana 1911, str. 261. Poleg sočne označbe v slovenskem jeziku, pa nam Alešovec postrže še z latinsko:

"Vespertilio vulgaris vel Venus vulgivaga"

prostitutko. Popolnoma drugače pa je, če je bil že vzrok aretacije natančno določen, kot na primer "pijanost in vlačuganje z vojaki, ki so jo spolsko rabili"<sup>18</sup> ali pa "spolskega druženja z vojakom 17. polka"<sup>19</sup>. Na žalost pa so bili takšni primeri le maloštevilni.

ohranjenih novičk, poskušal sestaviti zgodbo o tajni prostituciji v Ljubljani na začetku stoletja.

### Prigodbe nekaterih najbolj znanih ljubljanskih poccstnic

Na podlagi izbranih policijskih poročil, izmed katerih se jih nekaj odlično povezuje v zanimive prigodbe, lahko prepoznamo značilnosti zakotne prostitucije v Ljubljani. Gre za tedaj najbolj vztrajne in največkrat kaznovane nečistnice iz bogate poulične ponudbe.

Ena najbolj nadležnih je bila Amalija Dolene, ki je ob prvi aretaciji že zakorakala v tretje desetletje svojega, gotovo zelo pestrega življenja. Njeno domovinstvo je bilo v takratni občini Oselica, ki je spadala v okraj Kranj.

Prvič so jo prijeli 25. junija 1903 zaradi postopanja v Tivolskem drevedu. Glede na to, da je zaradi tatvine že preživela pet mesecev v ječi, je bila "tujemu imetju skrajno nevarna, ker nima toliko denarja, da bi zmogla brez dela živeti, a v službo ne more iti, ker se je brezposelnemu življenju in prostituciji preveč udala"<sup>21</sup>. Tako na magistratu niso imeli več upanja, da se bo poboljšala in so jo zato za nedoločen čas izgnali iz mestne občine.

Dolenčeva pa se je na to razsodbo pritožila. Trdila je, da sedaj živi pri očetu, ki da je imovit posestnik in da v Ljubljano prihaja le zaradi zdravniške pomoči. Ker pa v bolnišnici "ni mogla opraviti v enem dnevu", je morala v Ljubljani tudi prenočevati. Priznala pa je

VII 1352/11  
118

**Poročilo o zaporu.**

Kristno in rodbinsko ime *Stefanija Paninšek,*  
 Pukla *služkinja*  
 Stan *stanica*  
 Starost (datum rojstva) *1890f.*  
 Verougovorjanje *rim. kat.*  
 Rojstni kraj *Črničevec.*  
 Domovinska občina in okraj *Črničevce okraj Maribor.*  
 Zadnje bivalščice *prva slabega.*  
 Arctoval ga (pri)je *Miha Pitae, nadstranišč.*  
 Kje (ulica, trg) *na Dunajski cesti.*  
 Kdaj (dan in ura) *3/3. ob 10<sup>h</sup> dopoldne*  
 Povod aretacije *postopanje na vlačuganje po različnih hotelih  
& moškaru.*  
 Kaj se mu (ji) je pri ječanju odvzelo  
 denarja — k — li  
 drugih stvari

V Ljubljani dne *5. maja* 1903

Veliko poročil se je do danes tudi izgubilo. V dokaz, da se v Zgodovinskem arhivu Ljubljana niso ohranila vsa poročila o prijatih prostitutkah, naj navedem Letno poročilo o aretovanjih za leto 1905, ki nam poroča, da je bilo 1546 aretacij. Med njimi je bilo zaradi "spolskega združenja" prijatih devet oseb, med ohranjenimi arhivskimi dokumenti pa najdemo danes samo še tri poročila<sup>20</sup>. Tako bom na podlagi drobnih,

170, tatvine 162, prepovedanega vračenja 81, beračevanje 90, goljufije 49, tepeža 79, vlačuganje 39, pregreška čl. 45. 31, policijski list in dopis 23, poneverbe 22, protenje 16, vlomi 12, teško telesne poškodbe 9, spolsko združene 9, rop 8, javno nasilstvo 6, oskrumbe 6, cigani 3, napad 2, uboj 2, voznega reda 2, umor 1, poskus umora 1, bogokletstvo 1, železniškega reda 1, žaljenje njega veličanstva 1, skupaj 1546. Oddanih aretovancev je bilo: k dež. sod. 180, k okr. sod. 241, oddanih prisiljenecv 116, umobolnih v blaznico 9. Različnih ovadb 3442, med njimi telesnih poškodb 315. Skozi celo leto je bilo požarov 21 med njimi tri veliki požari. Bilo je tudi med letom 15 težkih nezgod, med temi 7. mrtvih (bila sta umora ali uboja 2), en detemor in 15 samomorov, 5. poskušanih umorov, 8 toplencev, in eden najden mrtvec. Ljubljana dne 2. januarja 1906 Jos. Hercog"

<sup>18</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 175.

<sup>19</sup> ZAL: REG I/fasc. 1271, fol. 218.

<sup>20</sup> ZAL: REG I/fasc. 1323, fol. 322.

"Podpisanec poroča v aretovanjih katerih je bilo pretečeno leto aretovanih 1546 zaradi različnih vzrokov, na primer: razgrajanje 251, pijanosti 236, postopanje 223, brez sredstva

<sup>21</sup> ZAL: REG I/fasc. 1269, fol. 637.

tudi, da je *"sicer res, da so me moški zasledovali, toda jaz nisem hotela nikoga uslišati in se nikomu udati"*.<sup>22</sup>

Seveda pa mestne oblasti tem navedbam niso kar tako nasedle. Poizvedeli so pri županstvu v Oselici in odgovor je bil pričakovan. Marjana, kot so jo na vasi klicali, je bila že v domačem kraju na zelo slabem glasu.<sup>23</sup> Poleg tega pa tudi v bolnišnici niso nič vedeli o njenih obiskih.

Iz poročila c. kr. deželni vladi, sestavljenega zaradi pritožbe, ki ga je podpisal županski namestnik 1. oktobra 1903, dobimo o njej še bolj celovito podobo.

Tako je, kadar je prišla v Ljubljano, ponavadi stanovala v hotelu Stadt Wien ali pa Pri avstrijskem cesarju, kjer je bila vratarjem že znana kot vlačuga, zato so nanjo posebno pazili: *"Ko je stanovala pri avstrijskem cesarju, je pripeljala enkrat dva moška seboj, pa vratar tema ni pustil iti žnjo v sobo."* V Ljubljano je zahajala že dalj časa in čeprav je hodila ponoči po ulicah in nagovarjala moške, ni bila kar tako neka navadna vlačuga, na kar nas opozarja notica, da *"se je prvotno nosila po knežko - v zadnjem času pa po gosposki"*. Večkrat so jo tudi opazili v družbi žensk, ki so bile na slabem glasu. Tako ali drugače pa je že tedaj veljala za *"splošno znano vlačugo"*.<sup>24</sup> C. kr. deželna vlada je na podlagi teh spoznanj njeno pritožbo seveda gladko zavrnila.

Ampak kaj ko to Marjane ni nič prizadelo ali oviralo pri nadaljevanju nečistega početja po Ljubljani. Decembra istega leta jo je zalotil eden od mestnih policijskih stražnikov in jo pripeljal na magistrat, kjer so jo izročili sodišču. Iz poročila sodišču izvemo, da se je sicer izgovarjala, da je prišla v Ljubljano le k zdravniku. Je pa s seboj imela eno stvar, po kateri se je natančno vedelo, po kaj je prišla v Ljubljano. *"Ker je imela kondilome, oddala se je v deželno bolnišnico, od koder je bila sedaj semkaj povernjena kot zdrava."*<sup>25</sup> Da je bila zdrava, je bila verjetno zasluga "kondilomov". Ker je prosila in obljubljala, da se v mesto ne bo več vračala, so jo izpustili ter ji še enkrat prepovedali povratek. Njene obljube pa seveda niti malenkostno niso obveljale, kajti že čez par dni so jo spet aretirali ter izročili sodišču. Iz poročila sodišču pa je razvidno, da se je na

lastno prošnjo kot prostitutka postavila pod npravstveno-policijsko nadzorstvo. *"11. novembra letos pa, ko so bile prostitutke vnovič kasarnirane, se temu ni marala pokoriti in je rajši zapustila Ljubljano."*<sup>26</sup>

Marjano nato znova srečamo 8. julija 1904. Tokrat se v dokumentih omenja zavoljo spolne bolezni (šanker). Napotili so jo v deželno bolnišnico.

Večino leta 1905 je nato preživela kot kasarnirana<sup>27</sup> prostitutka. To je namreč razvidno iz zapisnikov o plačilu za zdravstvene knjižice prostitutk. Zdravstveno knjižico je vplačala 21. januarja, 17. marea ter 7. avgusta.<sup>28</sup>

V policijskih poročilih pa jo je spet mogoče zaslediti 14. marea 1906, ko se je povrnila na stara pota. Nekaj časa pred tem je prišla na magistrat moledovat, če bi vsaj podnevi lahko kdaj prišla v Ljubljano. To so ji tudi dovolili, a le za nekaj dni. Prav zanimiv dogodek pa se je pripetil 9. marca istega leta, ko jo je ob devetih zvečer srečal magistratni tajnik Miljutin Zarnik na Bleiweisovi cesti, *"ko je ob vrtu narodnega doma počasi promenovala. Vprašana od imenovanega uradnika, kako se podstopi priti v mesto, se je izgovorila, da je morala iti v lekarno po neke koreninice za svojo bolno gospodinjo. Obenem je res privlekla iz žepa neke razrezane koreninice, ki so bile v že čisto razdrapani papirni vrečici, torej nikako tako zavite, kot to delajo v lekarnah."*<sup>29</sup> Kot lahko vidimo, se je izkušena Marjana posluževala tudi najrazličnejših zvijač, da bi preslepila mestne oblasti, kar pa ji v tem primeru ni uspelo. Verjeti pa je, da ji je kdaj prej.

Avgusta 1906 je Amalija Dolcne prestavila svoje delovanje v Celovec. Tudi tam se je takoj znašla na sodišču. Ljubljanski magistrat je namreč tja poslal njen dosje, s pripombo: *"Sploh pa bo sodišče iz debelega predakta lahko samo spoznalo, s kako osebo ima opraviti"*.<sup>30</sup>

Največkrat, kar 22-krat je bila prijeta Helena Resnik, drugače sicer pristojna v okraj Kamnik. Štela je komaj 18 pomladi. Prvič je bila aretirana zaradi postopanja in vlačuganja 9. oktobra 1904; da pa ni šlo za povsem nedolžno stvar, čeprav je po opravljeni zdravniški preiskavi bila spoznana za zdravo, nam

<sup>22</sup> Ibidem, fol. 645.

<sup>23</sup> Ibidem, fol. 650. *Odgovor iz Oselice je bil kratek in jednat: "Amalija, pravzaprav Marjana je tu prav na slabem glasu. Doma ni hotela delati, zdaj se potepa po slabih samotnih potih."*

<sup>24</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 636.

<sup>25</sup> Ibidem, fol. 656.

<sup>26</sup> Ibidem, fol. 657.

<sup>27</sup> "Kasarnacija" prostitucije je pomenila koncentracijo zdravniško in policijsko nadzorovanih prostitutk na enem mestu.

<sup>28</sup> ZAL: REG I/fasc. 1277, fol. 66, 132, 217.

<sup>29</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 659.

<sup>30</sup> Ibidem, fol. 660.

priča zapisan kraj prijetja: *... "sprehajala se je sinoči pred vojaško bolnišnico. Bila je s posvarilom izpuščena."* Čez slab teden se je nesrečnica zopet znašla na magistratu, tokrat zaradi nočnega postopanja pri Sv. Petra vojašnici, in to ob pol pctih zjutraj. Poleg tega še izvemo, *"da je ista tudi zasledovana zaradi prestopka čl. 459 kz. z. v polic. listu za Kranjsko"*. Zaradi tega so jo na magistratu *"oddali v postopanje sodišču"*, kljub temu pa se npopravljiva Helena že čez pičlih šest dni zopet pojavi na magistratu, tokrat zaradi postopanja na ljubljanskem polju. Odnana je bila v domovinsko občino. Toda odgon ji ni nič spremcnil namer, saj se v Ljubljani spet pojavi že čez mesec dni, ko so jo na magistrat "privlekli" zaradi *"vlačuganja z vojaki v cukrarni"*. Za to je dobila kar 14 dni zavora, nato pa so jo še odgnali. A tudi to je ni nič omehčalo, saj se je že čez približno tri tedne spet vrnila, na magistratu pa so ponovno reagirali z dokaj neučinkovitim sredstvom, namreč z odgonom. Ob ponovni aretaciji pa zgornjo ugotovitev potrdijo tudi na magistratu, saj odredijo naslednje: *"Notri imenovana se je prevzela ter se je z naročilom izpustila, da odide k svojim starišem v Litijo, ker odgon v njeno domovno občino Mekine pri Kamniku, prav nič ne koristi, ker se že istega dne povrne v Ljubljano."*



To pa je veljalo tudi še za naprej. Že 29. januarja 1905 (dobrih 14 dni po zadnji aretaciji) jo je mestni policijski stražnik spet privedel na magistrat, tokrat zaradi *"vlačuganja v Trumlarjevem hlevu"*, za kar je morala presedeti 4 dni v zaporu, po prestani kazni pa so jo spet odgnali iz mestne občine.<sup>31</sup> 15. februarja 1905 pa jo je končno zadela še prepoved vračanja v mesto: *"Helena Resnik bila je radi vlačugarstva uže večkrat kaznovana in tudi odgnana. Ker je ista znana vlačuga, je njeno bivanje v tukajšni mestni občini z ozirom na javni red in npravnost pohujšljivo in škodljivo in se je ista v smislu zakonitih določil za nedoločen čas iz mesta*

*izgnala in se bo njena vrnitev v smislu 324 k. z.<sup>32</sup> kaznovala."*<sup>33</sup>

Do 15. aprila je bila aretirana še štirikrat, in sicer zaradi *"vlačuganja (spet) v Trumlarjevem hlevu z hlapci"*, za kar je dobila 7 dni zavora, nato zaradi *"postopanja pri Sv. Petra vojašnici"* in *"prepovedanega vračanja"* (za oba prestopka so jo prepustili sodišču), in še zaradi *"postopanja na Poljanskem nasipu"*, zaradi katerega je morala v zaporu prebiti še 5 dni. V poročilu c. kr. okrajnemu sodišču v Ljubljani z dne 15. aprila 1905 pa lahko zasledimo, da je mladenka zaprosila, *"da bi se ji izdala zdravstvena knjižica, češ, da se itak vedno v Ljubljano vrača in da bi raje bila prostitutka pod javno kontrolo"*. Na magistratu so v to privolili, *"ker bi bila to res najboljša rešitev, kajti Resnikova se po Ljubljani poteplje klub prepovedi, in je nepoboljšljiva zakotna prostitutka"*. Tako so jo poslali v preiskavo k policijskemu zdravniku, *"mesto pa da bi to storila, je pobegnila in se je zopet okrog vlačila v bližini Ljubljane"*. Na magistratu niso več vedeli, kaj z njo, zato so sodišču predlagali zadnjo možnost, namreč poslati jo v prisilno delavnico. Iz ovadbe z dne 28. aprila 1905 izvemo, da je *"imenovana bila v teku jednega leta 13 krat zaradi vlačuganja in nazadnje*

*dvakrat tudi zaradi reverzije kaznovana"*, v nadaljevanju iste ovadbe pa še, da *"je Resnikova delomrzna vlačuga in je bila vedno na osamljenih prostorih prijeta kjer se navadno sprehajajo tajne prostitutke"*. Sredi avgusta istega leta se jc ta "zakotna

<sup>32</sup> Zbirka avstrijskih zakonov. I. zvezek, Kazenski zakon, Ljubljana 1889, str. 125.

Zgoraj omenjeni člen 324 se glasi: "Tisti, katerega je iz ene kronovine ali iz tega ali onega kraja kazenska sodnija, ali iz kakoršnih koli vzrokov kaka državna ali občinska oblastnija za vselej ali na določen čas odpravila, stori, če v prvem primeru kdaj, v drugem pa, preden postavljena doba preteče, nazaj pride, prestopke, in naj se kazni z zaporom od onega do treh mesecev, pri ponovljenem zasačenju pa z ravno tako dolgim hudim zaporom."

<sup>33</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 448.

<sup>31</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 434-446.

prostitutka" spet znašla na magistratu, ko pa je slišala, da mora iti spet na sodišče, je tudi policijskemu načelniku dala vedeti: "No, saj pri sodnji bom še bolj "frej" kot pa na rotovžu."<sup>34</sup> Ob takšni izjavi nam najbrž najprej pade na misel, da se Helena sodišča ni niti najmanj bala, še celo manj kot pa magistrata. To samo še potrjuje že prej zapisano ugotovitev o nemoči policijskih in tudi sodnijskih organov v tako vztrajnih primerih, kot je bil ta.

Kot še mnoge druge, tudi Helena ni znala biti nič kaj prijazna z mestnimi policijskimi stražniki. Kako pa naj bi sploh bila, ko pa so jo tako pogosto in vztrajno vodili na magistrat! Sicer pa so stražniki bili velikokrat deležni grdih pridevkov in besed.<sup>35</sup> Tudi v ovadbi mestnega policijskega stražnika Josipa Jezovška se lahko o tem prepričamo: "Dne 29. t. m. (septembra, op. a.) ob 1/2 dvanajstih opoldan aretoval sem iz mesta izgnano vlačugo Heleno Resnik, katero sem zalotil pri vojaški bolnici. Medtem ko sem jo spremljal na magistrat, me je psovala z raznimi priimki kakor Raubar kurbir, prokleti pes zdaj si sit ko bodeš dobil 20 krajcerjev itd". V policijskem poročilu istega datuma pa je zapisana še kazen za ta pregrčsek, namreč da "se je oddala v bolnišnico ker je spolzko bolna, po ozdravljenju se bo odgnala". Prav zaradi takšnih primerov je bila ureditev prostitucije pod javno kontrolo nujna zadeva, katero je, kljub nasprotovanju nekaterih krogov, Ljubljana na začetku stoletja že imela lepo uredjeno. A povrnimo se k naši Heleni, ki je bila do konca leta 1905 še dvakrat aretirana, obakrat pa so jo napolili na sodišče. Prav tako so na magistratu ravnali ob prvi privedbi v letu 1906. V tej ovadbi pa so še pripomnili, "da je pred kakim tednom od des. štacijskega poveljstva došla semkaj ovadba, da je s Heleno Resnik, tedaj baje stanujočo v Zeleni jami, spolsko občeval sanitetni enoletni prostovoljec Ernst Pitter, stanujoč v garnizijski bolnišnici in je, spolsko zbolel. Izvoli naj se torej to pričo z Resnikovo konfrontirati, kajti Resnikova trdi, da to ni res in da tudi ni nič denarja dobila od kakega prostovoljca."<sup>36</sup>

Samo mislimo si lahko, kdo je "znani vlačugi" verjel.

Zadnji dve poročili o tej, res nepoboljšljivi ženski, pa sta iz srede leta 1906. Zanju je značilen nekoliko

zmernejši ton in celo napoved poboljšanja: "Ker je nekoliko solidnejša in ker je tudi noseča, in ima 1 stalnega ljubimca, se je pognala čez mestno mejo z naročilom, naj dela."<sup>37</sup> Verjamemo lahko, da je do njencga poboljšanja res prišlo, saj o njem ni več zaslediti nobenc omembe.

Se pa gospodična Resnikova omenja še enkrat prej, namreč v zvezi s svojo prijateljico, sicer prav tako hudo, čc nc celo hujšo nadlogo ljubljanskih čuvarjev postave. Grc za Amalijo Potokar, staro 20 let, pristojno v Ljubljano, kar je predstavljalo šc dodatno težavo, saj je niso mogli odgnati. Gre za žensko, ki se v policijskih poročilih neprestano pojavlja od junija 1903 pa vse do junija 1908, torej polnih pet let. Podroben opis kaznivega dejanja z dne 16. oktobra 1904 nam slikovito sporoča, kje in kako sta ti dve kolegici sodclovali:

"Potokarjeva je bila, kakor običajno, v noči od 14. na 15. t. m. v Št. Peterski vojašnici, kjer je z vojaki spolsko občevala. Z njo je bila tudi Helena Resnikova, vlačuga, ki je bila prijeta in izročena c. kr. okr. sodišču, ker je iskana tudi v polic. listu."<sup>38</sup> Kakor je razvidno iz nadaljevanja ovadbe, je Potokarjeva sicer takrat ušla, a jo je že naslednji večer na Miklošičevi cesti srečal kdo drug kot dr. Zarnik, takratni "magistratni tajnik", ki je o tem takoj obvestil najbližjega mestnega policijskega stražnika. Le-ta jo je nato privedel na magistrat, kjer so jo izročili sodišču s priloženimi spisi o njeni bolezni s pripombo, "da je to osebo uradni zdravnik dr. Ilner včeraj vnovič preiskal ter našel, da je spolsko popolnoma zdrava. Ker tudi njena bolezen na očeh ne zahteva posebnega lečenja, bilo bi želeti, če je le mogoče, sedaj uresničiti oddajo Potokarjeve v prisilno delavnico."<sup>39</sup>

Da pa si je ncka oseba prislužila "čas" dobiti bivališčc v prisilni delavnici, je morala imeti že kar črno preteklost. In naša junakinja jo je imela..

Amalija Potokar je bila prvič aretirana 10. junija 1903, in sicer zaradi "nočnega vlačuganja v bolnici za silo". V nckaj daljšem spisu, naslovljenem na c. kr. sodiščc, v katerem magistrat sporoča naslovniku o značaju in preteklosti navedenc pregrešnice, izvemo, da "je bila že mnogokrat radi vlačuganja policijsko in kasneje tudi sodnijsko kaznovana." Na žalost pa pred tem ni ostalo ohranjeno nobeno poročilo, tako da ne moremo dognati vsaj približnega števila aretaeij Amalije Potokar. Nadalje isto poročilo ugotavlja, da je

<sup>34</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 450-458.

<sup>35</sup> ZAL: REG I/fasc. 1271, fol. 110. V tem primeru se pa aretirana ni zadovoljila le z zmerjanjem in pljuvanjem stražnika, ampak se je spravila celo na cesarja: "Policaj, ti si baraba, nič vreden, delaj pojdi, delaj lump, Cesar je lump, ker je tebi službo dal."

<sup>36</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 459-465.

<sup>37</sup> Ibidem, fol. 466.

<sup>38</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 516

<sup>39</sup> Ibidem, fol. 517.

"Potokarjeva v tem pogledu absolutno nepoboljšljiva; če pride popoldne iz policijskega zavora, najti jo je zvečer gotovo pred ali celo v kaki vojašnici. V sedanjem slučaju bila je aretovana v takozvani bolnici za silo, kjer je nastanjen vojaški pionirski oddelek, in sicer je bila aretovana na naravnostno povelje nadzorujočega častnika. Policija našla jo je skrito v sami srajci pod vojaško posteljo. Zadnji čas bi bil, da se ta oseba, ki je sifilitična, odda v prisilno delavnico, ker ima mestna policija vsaki tolko parkrat opraviti z njo radi vlačuganja." Poleg vsega tega pa isto poročilo tudi navaja, da je iz e. kr. garnizijske bolnišnice prišla še ovadba, "da je bil nek infortenist (infanterist, op. a.) okužen po neki Mariji Potokel. Ker pa osebe tega imeni ni tukaj je skoro gotovo, da je bila to Amalija Potokarjeva, ki se drži zlasti vojakov".<sup>40</sup> Ker se je večina Potokarjevi podobnih počestnie najraje pečala z vojaki, so seveda slednji imeli tudi največje težave s spolnimi boleznimi, zato takšne ovadbe iz kasarne niso bile nobena redkost. V letu 1903 je bila Potokarjeva še dvakrat aretirana, in sicer prvič zaradi "ponočne postopanja"<sup>41</sup>, drugič pa zaradi vlačuganja. Bila je verjetno tudi bolna, saj so jo napotili v deželno bolnico<sup>42</sup>. Poročilo o Potokarjevi pa se ponovno pojavi 29. maja 1904: "Mestna policija aretovala je danes ponoči znano vlačugo Amalijo Potokarjevo, ki je bila komaj izpuščena iz sodnijskega zavora. Dasi jo je prevzela njena mati in bi bila Amalija Potokarjeva lahko pravočasno zvečer prišla domu, se je vendar ob pol dvanajstih po noči zopet vlačila po mestu z namenom, da izvršuje nečisti obrt. C. kr. sodišče se opozarja, da se je omenjenka pri zaslišanju tukaj vedla popolnoma cinično ter se celi čas smejala. Želeti bi bilo, da se jo vendar že spravi v prisilno delavnico."<sup>43</sup> Spet lahko vidimo, da kazni, še tako stroge niso nič zalegle. To pa nam potrjuje že naslednje poročilo o zaporu, ko se je Potokarjeva pojavila na magistratu že čez slaba dva meseca, in sicer zaradi postopanja, kje drugje kot pred Sv. Petra vojašnico,<sup>44</sup> za kar je po 5. členu<sup>45</sup> vlačugarskega zakona dobila kazen petih dni zavora. Kot pa je razvidno iz kazenskega zakona, je bila za tako kršitev predvidena celo višja kazen, tako da lahko rečemo, da so na magistratu, kot tolikokrat prej, ponovno milostno ukrepali. Seveda pa je takšna nizka kazen še toliko manj pozitivno vplivala na našo junakinjo, ki se

je konce avgusta istega leta spet znašla na magistratu, tokrat zaradi "postopanja v Tivolskem gojzdu". Na to ponovno prijetje pa je sodišče končno reagiralo bolj ostro, saj ji je izreklo kazen napatitve v prisilno delavnico. Toda kaj, ko pa se je pojavil popolnoma drug problem, ki je magistratu onemogočal uresničitev te rabsodbe. Sodnijski zdravniki so namreč izjavili, da je njeno zdravje za to prestlabo. Ker je bila pristojna v Ljubljano, je ni bilo možno izgnati in na magistratu so ugotovili, "da ona zlorablja svoje zdravstveno položenje v to, da se delomržno vlačí okrog in išče ljubavne sestanke, češ saj me še v prisilno delavnico ne morejo dati". Tako so jo namesto v prisilno delavnico morali najprej poslati v Deželne dodrodne zavode na okrevanje. Toda od tu je na magistrat prišla še ena slaba vest, namreč, da je "pri c. kr. deželni vladi poslujoča komisija rabsodila, da se Potokarjeve ne more dati v prisilno delavnico. Ta odlok se je opiral na zadevno mnenje, ki so ga izrekli sodnijski zdravniki... ker ima Potokarjeva že od nekdanj lahko vnetljive oči, si jih, če je aretovana, nekoliko z rokama podrgne in takoj je zopet bolna... odgovor načelnika oftalmološkega oddelka potrjuje tukajšnje mnenje, da z bolnostjo Potokarjeve ni take sile, saj se, če je še tako "bolna" vendar okrog vlačí. Morda bi kazalo, da jo g. sodniki zdravniki vnovič preiščejo ter se o njej izrazijo. Pripominja se, da tuuradni zdravnik Potokarjeve dasi je znana kot sifilitična, kot spolsko bolne v kliničnem smislu v novjšem času ni mogel izpoznati".<sup>46</sup> Magistrat in sodišče sta tako bila popolnoma nemočna.

To svojo nemoč pa sta še enkrat potrdila ob ponovni aretaciji Potokarjeve 28. oktobra 1904, zopet zaradi postopanja v "Tivolskem gojzdu": "Proti tej osebi je vse zaman. Zadnjič je bila zopet oddana sodišču, ker je bila celo noč v vojašnici na spolskih sestankih. Pa jo je sodišče, najbrže svetnik g. Potrata oprostil. Tudi jaz sem za danes za izpremembo odločil z dobroto in sem jo izpustil, ker obljubuje, da si bo službo poiskala."<sup>47</sup> Ampak s tako trdoglavo žensko, kot je bila "Malka"<sup>48</sup> ni šlo tako zlahka, še posebno pa ne na lep način. Z obljubami, da si bo poiskala službo seveda ni bilo nič. Pomagala ni nobena dobrota, ne na sodišču, ne na magistratu. Že naslednji dan pa se je spet pregrešila, na magistratu pa so jo obravnavali šele čez šest dni, ko so jo ujeli na delu in jo zaradi

<sup>40</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1273, fol. 73.

<sup>41</sup> Ibidem, fol. 74. Namesto stroge kazni, so jo sklenili izročiti materi. Potokarjeva pa je v tem zapisniku navedla tudi zelo zanimiv posel, namreč bivša korespondentija.

<sup>42</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1273, fol. 75.

<sup>43</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1274, fol. 511.

<sup>44</sup> Ibidem, fol. 512.

<sup>45</sup> Glej opombo 6.

<sup>46</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1274, fol. 514-515.

<sup>47</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1274, fol. 519.

<sup>48</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1274, fol. 516. V tej ovadbi se v rubriki priimek omenjata kar dve ljubkavalni imeni Amalije Potokar - poleg "Malka" še "Malči".

prestopka po členu 516. kazenskega zakona<sup>49</sup> spet poslali na sodišče. In zakaj je šlo?

Takrat najbolj znana vlačuga si je privoščila spolnih užitkov tako rekoč kar na eesti. Podrobni opis dejanja nam poroča, da je "dne 29. oktobra ob tričetrt na 9. zvečer bilo v Bleiweisovem parku pred Narodnim domom slišati neko žensko vpitje in ječanje. Ko se je podpisani in priča šel prepričati kaj da je, je našel ovadeno z nekim prostakom domobranskega pešpolka spolsko združeno. V neposredni bližini nahajajoče se občinstvo se je zgledovalo nad tem nenravnim dejanjem posebno radi tega, ker so se čule besede 'daj hitro da ne bom mokra, saj ti pomagam', pred spolskim združenjem so se čule besede "le sam ga noter deni, jaz ga ne bom". Ko jo je podpisani hotel aretovati se je na Franca Josipa cesti vrgla na tla in je ni bilo mogoče spraviti naprej, ob enem je začela upiti, da je občinstvo od vseh strani skupaj hitelo, naposled da jo je pustil iti domu, da se je izognil kakemu še večjemu izgredu."<sup>50</sup>

Torej zaradi tega, da ni prišlo še do večjega izgreda, je mestni policijski stražnik ni mogel pripeljati na magistrat, kar spet dovolj zgovorno priča o neučinkovitosti mestnih oblasti v takšnih primerih. Tako so jo zaradi tega prestopka obravnavali šele čez šest dni, ko so jo spet zalotili pred Sv. Petra vojašnico in jo še dodatno kaznovali z 48-urnim zaporom, po prestani kazni pa napotili na sodnijo, kamor pa verjetno sploh ni prišla. Na to nas navaja poročilo o zaporu z dne 23. novembra 1904, ko so jo prijeli v Kolodvorski ulici zaradi postopanja, kot kazen pa je bilo navedeno: "...oddana okrajnemu sodišču, ki jo išče".<sup>51</sup> Poleg tega pa se je med poliejskimi poročili znašel še edinstven primer ek razsodbe c. kr. okrajne sodnije v Ljubljani, ki jo je "v imenu Njegovega Veličanstva Cesarja" med drugim spoznala za krivo, "da je dne 30. 10. 1904 v kljub policijski kaznitvi svoj nečisti obrt nadaljevala ter istega v Bleiweisovem parku v Ljubljani vršila, in da je vsled javnosti provzročila očitno pohujšanje" ter jo tako obsodila "v dva mesca hudega zopora poostrenega s dvema postoma na teden", poleg tega pa "se izreče tudi za dopustno oddati jo po prestani kazni v prisilno

*Delavec*  
~~1904~~ 1907 št. 14955,  
 in slovenskih vojaki  
 na ljubljanskem polju  
 pri belom dnevu in na  
 belnem kroju, da so ga  
 dali obrvi in odrasli  
 ljudje, kar je bilo v  
 javno pohujšanje.  
 Pri aretaciji je podpisani  
 naga posvato: "Prekleti  
 hudi" "le zakaj! tudi baje  
 par karte ludov tako  
 preganjali; kar, "Krišti  
 bom razbrgala" "tudi  
 Kiranov je nagovarjala  
 čes tiz ga primi vol ene  
 strani, jaz pa od druge.  
 Sploh se je zelo silovito  
 vedla."  
 "Navedena se vlaci je iz  
 dve leti stali bje pravica  
 sela in plujbe for se prepovla  
 rano oaf svoje nečiste  
 obrti, nasa čemas je bila  
 jo večkrat policijsko  
 Razpovsna ter obvlita  
 prepoved nastat ter  
 ne hromaga pri nsi"

delavnico v smislu člena 7 vlač. zakona".<sup>52</sup> Da pa se sodišče tokrat ni šalilo in da se je obsodba resnično izvršila, nam potrjuje več dokumentov, ki nedvoumno potrjujejo, da so Amalijo Potokar dne 28. 1. 1905 odgnali v prisilno delavnico v Laukowitz na Moravskem.<sup>53</sup>

<sup>49</sup> Zbirka avstrijskih zakonov v. 1. zvezek, Kazenski zakon, Ljubljana 1889, str. 185:

"Kdor v podobah ali z nečistimi dejanji nramnost ali sramožljivost hudo in tako žali, da se očitno pohujšanje daje, je kriv prestopka, in naj se obsodi v hud zapor od osmih dni do šestih mesecev. Če se tako žaljenje storilo po tiskovinah, naj se kakor pregrešek s hudim zaporom od šestih mesecev do enega leta kaznuje."

<sup>50</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 520.

<sup>51</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 523.

<sup>52</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 524. Člen 7. vlač. zakona predvideva, da lahko sodišče dosodi oddajo v prisilno delavnico za prestopke členov od 1 do 6 istega zakona, glej Zbirka avstrijskih zakonov, 1. zvezek, Kazenski zakon, str. 232-234.

<sup>53</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 530, glej še fol. 529 in 531 (odgonski potni list).



Verjetno ste že pomislili, da je bil s tem dejanjem primer zloglasne lahkoživke zaključen. Pa ni bilo tako. 24. januarja 1908 se namreč stara zgodba znova začne ponavljati. Tega dne, ob dveh ponoči, je bila Potokarjeva spet aretirana zaradi vlačuganja. Tri dni prej je namreč na magistrat prispela ovadba, da se "vedno vlačí po mestu in izveršuje prostitucijo, hodi na tako zvani "štrih" in ko dobi gosta, ga pelje v hotel, ona se samo s tem preživlja". Po prijetu pa je še priznala, "da je bila zopet z nekim stotnikom na sobi, za kar ji je dal 4K."<sup>54</sup>

14. aprila istega leta pa je Potokarjeva ponovno "ob pol dveh ponoč bila prijeta v Gospodskih ulicah zaradi nočnega vlačuganja". Po svoji stari navadi pa se je na magistratu znašla že spet v zelo kratkem času, namreč že čez deset dni so jo aretirali "na Dunajski cesti v topničarski vojašnici ob pol enih ponoč zaradi nočnega vlačuganja". Poleg tega suhoparnega poročila pa imamo na srečo še malo daljšo ovadbo, ki so jo na magistratu sestavili za e. kr. okrajno sodnijo in iz katere izvemo, da je bila v topničarski vojašnici tega dne z njo prijeta tudi brezposelna služkinja Rozalija Galetova, ki pa so jo kaznovali le s 24-urnim zaporom. Magistrat pa še naknadno sporoča sodišču, da sta obe "z nekim po imenu neznanim jetniškim paznikom v noči od 22. na 23. t. m. v eni in isti sobi ponočevali v hotelu Južni kolodvor, ne da bi se bili zglasili".<sup>55</sup> Toda, tudi hotelskim uslugam se je Potokarjeva težko odrekla, saj je v poliejskem poročilu z dne 17. avgusta 1908 zabeleženo tudi to, "da je prišla ob četrta štiri zjutraj v hotel Pri Maliču in tam uprašala nočniga vratarja, kje in v kateri sobi spi Franc Kopp, hotelski hlapec pri Maliču. Ko ji je šel vratar pokazat sobo, je pri omenjenemu ostala v postelji. Zjutraj pa ni hotela vstasti s pojstelje, da bi odšla je bil podpisani poklican, kateri jo je aretoval. Opomniti je, da se omenjena vedno vse noči vlačí po mestu z možkimi ter noče nič delati pravi da ne bode več delala, ker lažje tako živi".<sup>56</sup> To zadnje ji prav gotovo lahko verjamemo. Zaradi tega so jo zopet poslali na sodišče s primerno dolgo ovadbo.<sup>57</sup> S tem

pa se (vsaj za nas) zgodba o Amaliji Potokar konča. Po tej ovadbi je poliejska poročila ne omenjajo več, kar pa seveda še ne pomeni, da se je poboljšala. Po njenem burnem življenju bi se prej dalo sklepati nasprotno.

Tako nam primer Amalije Potokar odlično prezentira (ne)učinkovitost boja mestnih oblasti proti zakotni prostituciji, ki seveda kljub ureditvi kasarnirane, ni kar izginila. Daleč od tega, kajti "spolska združevanja" so se izvajala na zelo različnih krajih, tudi pod milim nebom, če je bila sila. Takšen kraj je bila npr. tudi zloglasna "kurbirska steza", ki jo zasledimo v poliejskem poročilu o tridesetletni lahkoživki Ivani Germek iz Taena, stari znanki ljubljanskih policajev.

Že junija 1903 so jo kar dvakrat prijeli in jo odgnali iz mesta. A nepoboljšljiva Germekova se je že kmalu vrnila v Ljubljano. 19. julija 1904 jo je namreč mestni poliejski stražnik spet aretiral zaradi postopanja po Goloveu in prislužila si je sedemdnevno bivanje v zaporih.<sup>58</sup> Enaka čast jo je doletela tudi 1. avgusta istega leta, "ker je v očigled dokazilnemu materialu priznala, da se je dala proti plačilu 2k spolsko rabiti".<sup>59</sup> 30. avgusta so jo spet aretirali, tokrat v "Tivolskem gojzdu", a ne moremo zvedeti, kako je bila kaznovana, "ker je tukajšnji zdravnik dognal, da ima Germekova šanker, oddana je bila v dež. bolnišnico".<sup>60</sup> Po naslednji aretaciji, 23. novembra 1905, so jo spet odgnali v občino Šmartno pri Ljubljani. Ob naslednjem prijetu pa so ji še prepovedali povratek. A Ivana se za to ni prav nič zmenila, saj nam poročilo z dne 13. decembra 1905 opisuje njeno novo dogodivščino takole: "Danes zjutraj je bila aretovana, ker se je vrnila v mesto in ker je v vojašnici bila ponoči pri vojaki. Kakor pravi Mautiner Gaše, jo je imelo 6 vajakov."<sup>61</sup>

spoznana nesposobnim za prisilno delavnico. Tuuradni zdravnik dr. Ilner - je paže takrat izrekel, da je sposobna za prisilno delavnico in vzdržuje tozadevno svoje mnenje tudi v priloženem spričevalu. Navedenka je bila potem še parkrat aretovana radi vlačuganja in se ji je vselej v smislu člena 3. vl. z. naročilo, naj si preskrbi dela, česar pa ni storila in je, kljub temu, da je konštatoval dr. Schuster pri njej syphilitis, nadaljevala svojo nečisto obrt. Navedenka zapeljuje po izpovedi Josifine Dobrinove, sedaj v Laukovicah in Viole Justinove tudi druge dekleta k vlačuganju in bi bilo nujno potrebno, da se navedenko še enkrat nacijonuje za prisilno delavnico, ker ni upanja, da bi se s policijskimi in sodnijskimi kaznimi dosegli pri njej kaki uspehi."

58 ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 149.

59 ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 246. Plačilo dveh kron za "spolski sestanek" se omenja največkrat.

60 Ibidem.

61 ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 154.

54 ZAL: REG I/fasc. 1322, fol. 96, 104

55 ZAL: REG I/fasc. 1322, fol. 287-290.

56 ZAL: REG I/fasc. 1322, fol. 101.

57 Ibidem. Ker je ovadba sodišču dolga, a hkrati zelo zanimiva, jo navajam na tem mestu v celoti: "Notri imenovana je bila že v prisilni delavnici v Laukovicah, a se vrnivši od tam, še sedaj ni poprijela resnega dela. Le zdaj pa zdaj vstopi za par dni v kako službo - pesek v oči policiji in sodniji - ktero jo pa pod to ali ono pretvezo kmalu izpusti. Pri c. kr. okrajnemu sodišču v Ljubljani je bila obsojena z dne 28. IV. 1908 na sedem tednov strogega zapora, ter se je objednem izrekle dovoljenje za oddajo v prisilno delavnico, a je bila z izrekom sodnijskega zdravnika dr. Schusterja z dne 3/5 1. l. radi syphilitis in očesne bolezni

Od vseh njenih dogodivščin pa so najbolj zanimive tiste, ki so se dogajale v zloglasnem "Tivolškem gozdu" in ki nam prikažejo vso bedo zakotne prostitutije. Opisuje nam jih poročilo z dne 27. 5. 1906: *"Kot je sama povedala, živi že delj časa, baje več mescov, v Tivolškem gozdu pod milim nebom in se ondi vdaja moškim. Šla je sama pokazat zelo košato smreko pod "Razgledom ob grapi", ki nekako tvori mejo med Ljubljano in Šiško, in ki jo ljudstvo prav karakteristično nazivlja "Kurbirska steza". Za ljubimca je imela zlasti nekega Ratnerja ali Letnarja, ki je zdaj pobegnil. Pritožbe so bile že dolgo časa, da neka ženska v gozdu kar čaka na moške. Ko je detektiv Lovro Demšar Germekovo peljal v gozd, da je pokazala svoje letovišče, so razni hlapci pri takozvanem "Pratru" v Tivoliju videvši jo, začeli kar klicati: "Lej, lej, Johanca!", in neka v gozdu sedeča gospodična je Demšarja opozorila, da ta vlačuga vedno v gozdu na moške čaka. Germekove sestra Franca, omožena Ogrinčeva, pravi, da je Ivana umobolna, in to je tudi verjetno."*<sup>62</sup>

Zaradi vsega tega so Germekovo izročili sodišču, ki pa v tokratnem primeru ni reagiralo nič kaj milostno, kajti razsodba se je glasila: *"V imenu Njegovega Veličanstva Cesarja obsoja se na dva meseca hudega zavora z jedkim postom in jedkim trdim ležiščem vsak teden... po prestani kazni pošlje se v prisilno delavnico."*<sup>63</sup> Tako se je Ivana sredi avgusta znašla v prisilni delavnici in mestna oblast ljubljanska je imela vsaj pred njo mir.

A ne za dolgo, saj se je čez slabi dve leti spet vrnila na stara pota, namreč 7. aprila 1908 so jo ponovno aretirali, *"ker se je vlačila v Tivolškem gozdu z šestimi mladeniči in baje tudi spolno združenje z istimi započela"*. Magistrat pa v ovadbi sodišču ugotavlja, *"da je imenovana malo slaboumna in bi bilo umestno nacijonovati jo za prisilno delavnico, kjer je že enkrat bila, da bi imela vsaj tam primerno oskrbo, katere ji občina noče preskrbeti, sama pa nima toliko moralčne sile, da bi vzdržala pri delu v pošteni službi."*<sup>64</sup> Tako se zgodba o Johanci tudi konča, saj ni o njej zaslediti nobenega poročila več.

Podobna ptička kot Johanea je bila Ivana Kolenc, v letu 1904 gotovo ena najhujših vlačug v Ljubljani. Pozornost vzbuja že njena starost, da ne rečem kar mladost, saj je štela komaj 14 pomladi. Kot vse druge njej podobne, se tudi ona ni kaj preveč zmenila za zakone in mestne oblasti, pa tudi zaporne kazni je niso mogle poboljšati. 3. decembra 1904 jo je tako mestni

poliejski nadstražnik zasačil *"v hlevu hiše št. 12 na Radeckega cesti,"<sup>65</sup> kjer je iskala spolskega sestanka z ondot prenočujočimi hlapci."* V nadaljevanju iste ovadbe lahko ugotovimo, da njeni starši živijo na Glincah, medtem ko se ona potepa naokoli, najraje pa da prenočuje v kakšni vojašnici pri vojaki. Za pridobivanje takšnih prenočišč pa je imela tudi izdelan sistem, saj je v takih primerih *"običajno hodila okrog vojašnic ter opozarjala vojake na se z igranjem orgljic."* Trditvi, *"da se je spolskemu občevanju baje vdala že, ko je bila stara šele 7 let!"<sup>66</sup>*, pa bi le težko lahko verjeli. Še posebno pa so ji na magistratu zamerili, da je v svoje nečedne posle zapeljevala še mlajša dekleta od sebe: *"Tako je imela sedaj saboj na svojih potih 10 letno (!) Ano Kličkovo, ki je sicer radi beračenja na slabem glasu, a morda vendar še ni popolnoma pokvarjena. Kličkova je bila tudi v tistem hlevu aretovana, in je bila tukaj v smislu člena 273. k. z."<sup>67</sup> ker se mati za njo skoro nič ne briga, obsojena na tridneven zapor, mejtem ko je bila doslej še vedno z opominom domov poslana. Kličkova je povedala tudi, da jo je Kolenčeva učila raznih nesramnih pesmi."<sup>68</sup> Tako so Ivano Kolenc spravili na sodišče (o kazni na žalost ni podatkov), Ano Kliček pa v "poboljševalnico za mladostnike", kajti tudi Kolenčeva ni imela o njej kaj lepega za povedati, saj je trdila, *"da se je Kličkova letos poleti v neki noči na ljubljanskem polju vpričo nje z vojaki spolsko zvezovala, kar pa Kličkova odločno zanikava."*<sup>69</sup> Dotičnih vojakov se seveda ni dalo izslediti, najverjetneje pa je, da sta druga drugo hotele čim bolj očrniti.*

Ta primer pa nam lepo pokaže, da so se z nečistimi posli pečale tudi še nedorasle deklice. Poglavitni vzrok temu pa je bila gotovo zelo pomanjkljiva ali pa celo nikakršna vzgoja. In prav mati Ane Kliček, Marija, samska strežnica, je bila 8. aprila 1907 ovadena, *"da pušča vedno svoje otroke Štefanijo, 9 let staro, Vilkota 6 let starega beračiti po Ljubljani in tudi večkrat pusti same ponoč po mestu jokati. Kličkova je slaba vzgojiteljica svojih otrok, vsled tega, ker imajo slab vzgled, ker se ona sama vlačijo v pričo svojih otrok in stem daje pohujšanje otrokom."*

<sup>65</sup> Radeckega cesta, današnja Vidovdanska cesta.

<sup>66</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 276.

<sup>67</sup> Zbirka avstrijskih zakonov, I. zvezek, Kazenski zakonik Ljubljana 1889, str. 106. Člen 273. se glasi: "Druge vrste kaznjiva dejanja, ki jih store nedorasli, se prepuščajo sploh domačemu strahovanju, če pa le-tega ni, ali če se pri tem posebne okoliščine kažejo, pokorjenju in naredbi oblasnije za varnost".

<sup>68</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 276.

<sup>69</sup> Ibidem.

<sup>62</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 156.

<sup>63</sup> ZAL: REG I/fasc. 1274, fol. 161.

<sup>64</sup> Ibidem.

Prva hčerka Ana, 1895. leta rojena, je že tretjo leto v prisiljeni delavnici vsled slabe vzgoje.<sup>70</sup>

Novembra 1909 je bila Ana Kliček spet prijeta ter "tuuradno radi tajne prostitucije obsojena v 24 urni zapor".<sup>71</sup> Po prestani kazni so jo odgnali v pristojno občino Kozje, kajti tam je bila v rejji, prav tako kot njena štiri leta mlajša sestra Štefanija. In prav ti dve sta se čez dva tedna spet pojavili v Ljubljani, kjer sta se največ potikali po žganjarnah. Ana je končala na sodišču, mlajšo sestro pa so oddali v zavetišče Angela varuha, kajti mati se je nahajala v Trstu.

#### Je majhna, debela, černikaste kože

Kakšen je bil zunanji videz ljubljanskih počestnic, je zelo težko ugotoviti, saj so opisi le-teh zelo redki. Teh opisov v poročilih o zaporu tako ali tako niso vpisovali, zato nam ostanejo še kakšne pritožbe ali ovadbe, poslane na magistrat v obliki piscm. Poleg navedb o raznoraznih pregreških, lahko v nekaterih od teh najdemo tudi kakšno grobo oznako zunanjih značilnosti osebc, na katero naj bi bili stražniki nekoliko bolj pozorni. Eno takih piscm nam posreduje tak opis: "Prosim vas in vam naznanim, da eno deklet, 19 let stara, iz cela doma, je od petka 6 tega mesca ulublano prišla kliče se Marija Kolarič. Maihna debela černikaste kože, oči černe, sedaj je brez službe, ulublani opazite, da se nebo polublani zgubela čas brez delat kaj je nje navada... klobuk ima slamnast čeren, v obleki belo zrihani."<sup>72</sup>

Ker so po večini bile po zunanjem videzu dokaj neurejene, da ne rečem umazane in razcapane, tudi cena za njihove usluge ni bila visoka. S pomočjo svojih uslug so pa le dobile dovolj sredstev za preživctje, in sicer v denarni ali pa tudi v materialni obliki. Značilen tak primer je bila Ana Šarce, ženska v zreli mladosti ( 27 let ), sicer doma iz Kamnika. 7. novembra 1910 je prišla v gostilno Marije Gratzcrjeve v Mctelkovi ulici ter tam jedla in pila. Ko bi Ana morala plačati, se je izkazalo, da ni imela dovolj denarja. Očitno pa se Ani to ni zdelo nič problematičnega, saj je izjavila: "Nič ne stri, bom kmalu dobila."<sup>73</sup> In res se je naslednjič pojavila z denarjem in plačala, kako je do denarja prišla nam pa podrobno pojasni policijsko poročilo: "Ona se peča z nečistjo obertjo. 7. na 8. t.m. je prenočila na hlevu Franca Rojca, špediterja, pri hlapcih in tudi izjavila, da so jo rabili, eden jo je še celo ogoljufal, stem da ji

je mesto krone dal komad za 20v."<sup>74</sup> Da pa njeni sestanki niso bili slučajni, temveč vnaprej dogovorjeni, nam potrjuje njena reakcija ob aretaciji: "Tudi ko je bila aretovana, je tarnala, da ima z nekim gospodom dogovorjen sestanek na Sv. Martina cesti, in kaj bo rekel, ko je ne bo."<sup>75</sup> Gospod je bil, kakor tudi Ana, gotovo razočaran.

#### "Naj se ta nesnaga iz ulic spravi"

Ni bilo malo različnih pritožb, ki so prispele na magistrat, v katerih je najti zahteve po bolj učinkovitem delovanju mestnih stražnikov, "da bi se ta nesnaga iz ulic spravla"<sup>76</sup>. Izmed obilice podobnih pritožb je bilo zelo težko izbrati najbolj značilno. Na tem mestu bi rad poudaril, da so bile vse pritožbe po večini anonimne, stopnja resničnosti njihove vsebine pa je lahko razvidna šele iz podatkov, kako so mestne oblasti nanjo reagirale. Namreč, ni malo primerov, ko so bile takšne anonimne pritožbe napisane le iz sovrašstva in škodoželjnosti.

Tukaj predstavljena pritožba je tako skrivnostno podpisana z "en opazovalec", ki pa je znal dogodke, ki so ga očitno zelo motili, zelo slikovito opisati: "Že čes dva mesca brez dela se klatijo tu na Karlovski cesti od vahtnice pri baraki zraven mostu ena Olga in Illa Šurm. včeraj ob 6. uri je Šurm peljala leutnanta Koniga od belgiera iz Prulj pod Golovc. Tam pri Johanisbirt so balinal in žvižgal za to kurbo Šurm in leutnantom, da je blo veselje slišati in viditi. Ena ali druga more biti kužna, ali imajo pravico? Vsak teden enkrat ali dvakrat k zdravniku - pa to je pre mlado."<sup>77</sup>

Da pa so bile te navedbe vsaj blizu resnice, nam pove to, da je bila Šurmova zaradi tega kaznovana, sicer z nizko kaznijo dvanajsturnega zopora, medtem ko je njeno kolegico poleg nckoliko daljšega zopora (18 ur) doletel še odgon.

Po drugi strani pa so se ljudem smilile družine počestnic, ki so jim počestnice izvlajale denar, otroci in žena pa so zaradi tega trpeli pomanjkanje.<sup>78</sup>

74 Ibidem.

75 Ibidem.

76 ZAL: REG I/fasc. 1320, fol. 31.

77 ZAL: REG I/fasc. 1325, fol. 718. Kot zanimivost pa bi dodal še opazko o očetu Šurmove, ki je našega opazovalca tudi motil: "Oče Šurm, socialdemokrat prve verste - vsak dan pijan, to Dalmatinc ve, ker v gostilno več ne sme."

78 Takšen primer je bila čevljarjeva hči Angela Malič, ki je služila pri Dragotinu Hribarju. Poleg svoje službe pa naj bi opravljala tudi nečiste posle. Kakor nam "več opazovalcev" sporoča v pismu, poslanem na magistrat, naj bi ta "že mnogo dijakov spravila radi svoje nesramnosti iz šole ter jim izsiljevala denar. Sedaj se je pa spravila na stare. Izžema namreč oženjenca z majhno plačo, a nad pol ducata otrok.

70 ZAL: REG I/fasc. 1320, fol. 412.

71 ZAL: REG I/fasc. 1326, fol. 419.

72 ZAL: REG I/fasc. 1323, fol. 393.

73 ZAL: REG I/fasc. 1329, fol. 121.

Nekatere pa so denar od moških dobivale še na drugačen način, kot na primer Marija Hernko, ki je nekemu naredniku "izvabila s pretvezo, da ga bode vzela za moža, 500 K. Od česa sedaj živi, se ni dalo dognati, pripoveduje se pa, da je razuzdanka."<sup>79</sup>

Nekatera dekleta so bila res prebrisana, ni kaj!

### Največkrat so šle z vojaki

Tako navadni vojaki kot tudi častniki so si zelo radi iskali žensko družbo po Ljubljani. Nekateri so si privoščili obisk v bordelu na Zvonarski, drugi hotelsko ali gostilniško sobo, ni pa jih bilo malo, ki so svoje spolne potrebe potešili kar pod milim nebom, v kakšnem parku ali pa v kakšni zakotni ulici. Nekaj je bilo celo tako drznih, da so si spolnih užitkov privoščili kar v vojašnici, kamor so nekatere skrivne prostitutke zelo rade zahajale.

Policijsko poročilo o Ani Potočnik, ki je bila brez posla, nam prikaže vso bedo takšnega življenja. Nekoč je sicer bila delavka v tobačni tovarni, a so jo zaradi tatvine odpustili. "Sedaj ulači se vedno z moškimi in kakor splošno govorijo stanovalci vojašnice, da ima nesramno bolezen, ker so se ji znaki iste na obrazu okrog nosu pojavili. Opomni se, da ona nima nikakega stalnega stanovanja, sedaj spi na stopnicah, ki peljajo v podstrešje v vojašnici."<sup>80</sup> Če se izrazim v malo zlobnem tonu, bi lahko rekli, da je imela zelo priročno bivališče, saj stranke niso bile daleč.

Niso pa bile vse tako stalno prisotne v vojašnici. Večinoma so tam le prenočile. Tudi takih poročil se nam je nekaj ohranilo, pri čemer moramo upoštevati, da večine pri takih pustolovščinah sploh niso ujeli. Ena takih, ki pa so jo, je bila Marija Zakotnik iz Spodnjega Kašlja pri Ljubljani, stara 28 let, ki "je šla v novo domobransko vojašnico z nekim vojakom v sobo spat ob 2. uri. S posredovanjem službojočih vojakov je bila aretovana, in je podpisancu izpovedala napačno ime Marija Bezlaj."<sup>81</sup> Marija pač ni imela sreče, na magistratu pa so jo predali v sodno postopanje, saj je bila že njihova stara znanka.

Veliko več sumljivih žensk v vojaški družbi pa so aretirali kar na ljubljanskih ulicah.<sup>82</sup> Pogosto se je pri takšnih aretacijah tudi zataknilo, še posebej, če je

osebe, ki bi morale biti aretirane hrabil njihov dober prijatelj alkohol. To se je zgodilo v primeru Julijane Gerše, za katero je stražnik pripomnil, da je bila sicer pijana, a ne tako hudo, da ne bi vedela, kaj dela ali kaj govori. Takšna pripomba je bila potrebna zato, ker se je Julijana res grdo znesla nad stražnikom: "V noči 25. na 26. t.m. ob dveh je podpisani v bližini mestne policijske stražnice na Radeckega cesti, videl neko žensko z nekim vojakom topničarjem...ker je bila zgoraj navedena ženska zelo omazana, in se mi je videla poznana, da je bila radi nočnega ulačuganja večkrat aretovana, šel sem in jo vprašal, kaj in od kje da pride. Na vsako vprašanje odgovarjala mi je, da pride od Vodmata. Podpisani zahteval je v imenu zakona, da naj gre v stražnico ter tam izpove njeno ime, nato začne razgrajati ter podpisanega zmerjati z besedami prokleta svinja, kurbir, ali misliš da bodeš dobil zeksar, prokleti hlapec, ste vsi svinje in hlapci... (medtem jo je stražnik miril, ker so se ljudje zbujali in odpirali okna, a brez uspeha)...prokleta svinja, ne boš me spravil nikamor, ne, se ti raje na tla vležim."<sup>83</sup> S pomočjo še enega stražnika jo je le ukrotil in odpeljal na stražnico, kjer so istih "pohval" bili deležni še ostali takrat službujoči stražniki.

Podobne težave je pri aretaciji delala tudi Marija Jekovec, stara 27 let, ki se je že dve leti vlačila po Ljubljani ter se preživljala le od "nečiste obrti". Zaradi tega so ji že nekajkrat prepovedali vstop v mesto, a ni nič pomagalo, saj se je kljub temu vztrajno vračala. Nekoč so jo prijeli zaradi prepovedanega vračanja in "vlačuganja z vojaki na ljubljanskem polju pri belem dnevu in na takem kraju, da so gledali otroci in odrasli ljudje, kar je bilo v javno pohujšanje Pri aretaciji je podpisanega psovala "prokleti kurc", le čakaj tvoje pankarte bodo tako preganjali, kar "kfris" ti bom raztrgala."<sup>84</sup> Kot lahko iz teh dveh poročil sklepamo, so stražniki imeli velikokrat velike težave, da so ukrotili takšne primerke.

Poročilo o uspešno izvedeni kraji, v kateri so bile glavne akterke komaj trinajstletna sirota Ana Vrhovec (njena je tudi izpoved), devetnajstletna Ivana Rozman in še leto starejša Marija Grabelšek, nam izda še neko drugo, za nas bolj zanimivo dogodivščino. Ana, ki je bila sirota iz Zaklanca pri Horjulu, "je najprvo dejala, da je stala na straži, ko sta onidve kradli, drugič je pa pravila, da je bila sama pri tatvini". Zaradi tako nasprotujočih si izjav so na magistratu domnevali, da "je morda od defloracije"<sup>85</sup> tako na duhu zmedena." Iz nadaljevanja njene izpovedi je razvidno, kako je do

Dočim žive žena in otroci v strašni bedi, ga ona do skrajnosti izžema." (ZAL: REG I/fasc. 1327, fol. 455.)

<sup>79</sup> ZAL: REG I/fasc. 1323, fol. 24.

<sup>80</sup> ZAL: REG I/fasc. 1271, fol. 240.

<sup>81</sup> ZAL: REG I/fasc. 1321, fol. 213. Glej tudi podobni poročili. fasc. 1319, fol. 624 in fasc. 1326, fol. 307.

<sup>82</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 81, fasc. 1322, fol. 100 in 665, fasc. 1327, fol. 454.

<sup>83</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 342.

<sup>84</sup> ZAL: REG I/fasc. 1323, fol. 264.

<sup>85</sup> Razdevičenje, odvzem devištva.

razdevičenja prišlo. Ta tri dekleta se namreč niso ukvarjale le s tatvinami, pač pa "so vse tri po skednjih in šupah prenočevale. Na Gradu bile so tri dni. Tja gori prišli so tudi trije vojaki, menda 17. pehotnega polka, s kojimi so se vse tri dekleta spolsko združile. Vrhovčeva je bila popreje baje še devica. Vrhovčeva pripoveduje, da sta oni dekleti tudi vojakom denar dajali."<sup>86</sup> Res presenetljiva trditev, ki pa ji vseeno lahko mirne duše verjamemo, čeprav ostaja odprto vprašanje, ali je bil dani denar mišljen kot povračilo za spolne užitke.

#### Nekatere so na stranke čakale kar doma

Tudi domače stanovanje je bilo zelo ugoden prostor za izvajanje prikrite prostitucije. Toda takšne nesramnosti so le redkokdaj ušle radovednim očem bližnjih sosedov, ki so največkrat videle še kaj več, kot je bilo res. V njihovih glavah so se namreč nato napletle tudi najbolj neverjetne zgodbe, ki so včasih lahko izvirale tudi iz sovraštva in prezira do neke osebe. Prav taka ovadba se je na magistratu znašla 18. marca 1906, ko se je Franjo Štauf namenil očrniti hišno Marijo Pirnatovo, ker bi on rad postal hišnik: "Marija Pirnat obnaša se, splohi proti strankam tako surovo, kakor da bi bile stranke od nje odvisne. Ako pride kateri od stranke domu, kadar so vežna vrata zaprta, ter prosi proti plačilu, da se mu vežna vrata odpreo, ozmirja ga s prašičem ali s prasico. Obnaša se tako tudi nedostojno, da je v pohujšljivost otrokom in krojaškim učencem in splohi celi hiši. Ona vlačí moške v stanovanje in vojake, kar vejo in razgovarjajo že otroci v hiši. Krojaški učenec Jakob Čepon je videl, da je peljala vojaka v stanovanje. Matija Hafner, stanujoč pri gospodu Štaufu izpričuje, da ga je Marija Pirnat sama silila, da bi šel žnjo v stanovanje. Dalje ima tudi eno žensko pod streho v stanovanju, od katere dobi vsak mesec 2 K najemnine..."<sup>87</sup> Štauf je v podkrepitev svojih trditev navedel tudi številne priče (sostanovalci v "Florjanskih ulicah"<sup>88</sup>), vendar te o Pintarjevi niso vedele povedati nič slabega.

Popolno nasprotje pa je bil primer "hiše številka šest Na Prulah". Več stanovalcev omenjene hiše, pa tudi bližnje okolice, je trdilo, da tam "stanuje neka brezposelna pevka imenoma Zdenka Vešec, k njej hodijo zvečer osobito oficirji, kateri ostanejo navadno celo noč pri njej, in se vračajo šele zjutraj, ko gredo otroci v šolo, od dotične ženske. Ker se pa na ta način ne godi samo pohujševanje nad nedolžno mladino, katera že dobro ve, kaj se dobi pri tej ženski, marveč trpi na ugledu cela hiša. Radi tega uljudno prosimo,

da se temu pohujševanju prej ko prej odpomore, ker bi sicer ta okraj na glasu, kar se itak že širi po mestu, zgubil ves ogled. Odkrito rečeno, tu se godi grše nego na št. 13."<sup>89</sup> Po tej pritožbi so na magistratu resno reagirali, saj so detektivu Ljubiču naročili opazovati to žensko, poleg nje pa tudi njeni prijateljci, ki sta igrali in peli po gostilnah. Ko pa so vse tri opozorili na obstoječe predpise zaradi vlačuganja in jim v tej smeri tudi zagrozili, so vse tri nenadoma izginile neznano kam.

Največ pa je nekoliko krajših ovadb in poročil, ki v nekaj stavkih naznanjajo izvajanje nedovoljene prostitucije: "Marija Ribič, delavka, stanujoča Reber št. 2, je že dva meseca tam in kakor je ovadena od Frančiške Bolh, hišne oskerbnice, in Cecilije Koren, zasebnice, da se omenjena Ribič živi samo s tem, da hodijo knje moški v stanovanje in izveršuje nečisti obert."<sup>90</sup> Kot je pokazal zdravniški pregled, je imela Ribičeva "chronično vnetje notranjih spolovil, kar ji povzroča hude bolečine, vsled katerih za delo ni sposobna."<sup>91</sup>



#### "Hotelska" prostitucija

Različni ljubljanski hoteli so neprijavljenim prostitutkam ponujali predvsem prijetnejše delovno okolje, čeprav je pomenilo izvajati skrivno prostitucijo

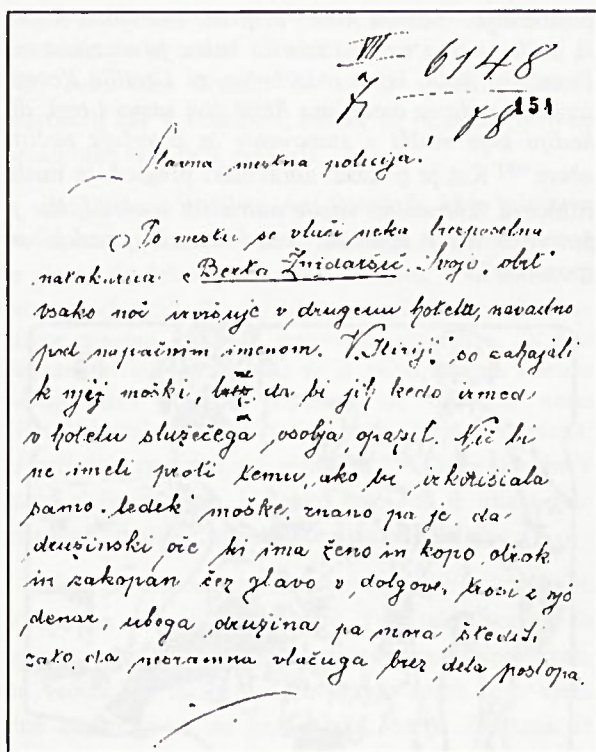
<sup>89</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1327, fol. 60. Pod "št. 13." je tu mišljena javna hiša na Zvonarski 13.

<sup>90</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1274, fol. 405. Podobna kratka poročila glej še: fasc. 1268, fol. 785; fasc. 1273, fol. 553; fasc. 1277, fol. 137, 553; fasc. 1325, fol. 608.

<sup>91</sup> ZAL:REG 1/fasc. 1274, fol. 405.

<sup>86</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1319, fol. 160.  
<sup>87</sup> ZAL: REG 1/fasc. 1318, fol. 616.  
<sup>88</sup> Florjanske ulice, oz Sv. Florjana ulica je današnji Gornji trg.

v hotelskih sobah dosti bolj drzno dejanje kot pa po temnih in skritih ulicah. Kot danes se je tudi takrat za najetje sobe seveda bilo potrebno vpisati v evidenčno knjigo - kar pa ni predstavljalo večjega problema, saj so se "nečistnice" ponavadi vpisovale z napačnim imenom.<sup>92</sup> Večjo težavo je lahko predstavljal receptor, ki je ponavadi ob najmanjšem sumu, da gre za prostitucijo, o tem obvestil "slavno mestno policijo". Med poročili mestnih policijskih stražnikov najdemo kar nekaj primerov prostitucije po hotelskih sobah, med njimi pa je tudi nekaj izpovedi prijetih prostitutk ter anonimnih pritožb "poštenih" meščanov.



Tipičen tak primer je bila Štefanija Planinšek, ki je štela šele devetnajst let. Kot poklic je navedla, da je služkinja in da je pristojna v Maribor. Sicer pa naj bi že dalj časa postopala po Ljubljani, 5. maja 1909 so jo prijeli na Dunajski cesti zaradi "postopanja in vlačuganja po različnih hotelih z moškimi". Kakor je sama priznala, (kar je za nas posebej zanimivo, saj izvemo, v katerih hotelih je izvrševala svojo obrt) "je hodila prenočevati z moškimi po različnih prenočiščih, kakor v hotel Bavarski dvor, v hotel pri Južnem kolodvoru in pri Avstrijskem cesarju. V noči od 3. na 4. t. m. spala je z nekim poročnikom v hotelu pri Maliču, kjer se je napačno zglasila za sestro poročnika Karola Planinška." Je pa tudi ena redkih, ki je povedala, kakšno ceno je bilo treba plačati za njene

storitve. Zanimivo je, da cene ni izrazila v denarju, pač pa, kot je sama priznala, "da gre z moškim spat, če ji plača večerjo in pijačo".<sup>93</sup>

Pritožbe, poslane na magistrat v obliki pisem, so bile nekoliko bolj ostro napisane. To pa zato, ker so bile ponavadi anonimne. Ena takšnih je tudi ta, ki ovaja brezposelno natakario Berto Žnidaršič, ki da "svojo obrt vsako noč izvršuje v drugem hotelu, navadno pod napačnim imenom, V Iliriji so zahajali k nji moški, brez da bi jih kedo izmed v hotelu služočega osobja opazil. Nič bi ne imeli proti temu, ako bi izkoriščala samo ledek moške, znano pa je, da družinski oče, ki ima ženo in kopo otrok in zakopan čez glavo v dolgove, trosi z njo denar, družina pa mora štediti za to, da nesramna vlačuga brez dela postopa. Ime tega poštenjakoviča zamolčimo iz usmiljenja do prizadete rodbine. Slavna mestna policija pomore s tem družini, da odstrani to nevarno pijavko iz mesta."<sup>94</sup>

Vsceno so bile, kot v večini takih ovadb, te navedbe nekoliko pretirane. Nekaj od tega pa je le moralo biti res. Na magistratu so Žnidaršičevo sicer obravnavali, vendar je niso odgnali, pač pa le posvarili in ji naročili, da si priskrbi službo.

#### Sumljive natakariče

Med najbolj priljubljenimi shajališči, ki so velikokrat bila hkrati tudi prebivališča neprijavljenih prostitutk, in so zaradi tega bila še posebej priročna, so bile gostilne, in sicer le tiste, za katere se je med ljudstvom govorilo, da so "na slabem glasu". V takih gostilnah ponavadi tudi ponoči ni bilo miru, zato so nam pri spoznavanju teh dogodkov v pomoč spet najbližji sosedje, ki so pač bili prikrajšani za spanec, tako da so take orgije pridno zapisali in jih v obliki pisma poslali na magistrat s prošnjo, da se stvari uredijo.

Ena takih "lukenj" je po pritožbi neznanega sestavljalca bila gostilna Pri solncu v Komenskega ulici, last Ane Jeglič. Anonimnež, o katerem vemo le to, da je stanoval v isti hiši, je prosil mestni magistrat, da bi tej gostilni posvetil malo več pozornosti ter nadaljeval: "Tam stanuje neka oseba, ki se imenuje Marjeta Bammer, katera je bila že v tukajšni slabaglašni hiši št. 11. Sedaj, ko je ta oseba tu v hiši, so pa take razmere nastale, da je naravnost škandalozna. Cele noči ni miru, vedno gonja in

<sup>92</sup> ZAL: REG I/fasc. 1268, fol. 258; fasc. 1269, fol. 463.

<sup>93</sup> ZAL: REG I/fasc. 1325, fol. 418, 419.

<sup>94</sup> ZAL: REG I/fasc. 1322, fol. 154.

nemoralnosti. Prosili bi vas, še enkrat, da to osebo prej ko mogoče odstranite, ker to ni več zdržati."<sup>95</sup>

Po tej ovadbi so na magistratu zadevo začeli raziskovati. Dognali so le to, da je bila Bammerjeva pri Jegličevi v službi kot natakaria in da je stanovala pri njej že prej, ko je še imela zdravstveno knjižico, torej ko je bila še pod "navrstveno-policijskim nadzorstvom". Ostale poizvedbe so se končale dokaj neuspešno, saj so se ostali stanovalec hiše sprenevedali in se niso bili nič kaj pripravljani pogovarjati o tem: "Kuharica v isti hiši nič noče vedeti. Prejšna stranka je rekla, da je že nekaj čula o tem, a ne ve kdo je pravil."<sup>96</sup>

Na koncu pa se je zadeva razpletla tako, da magistratu sploh ni bilo treba posredovati, saj se je izkušena prostitutka, ki se je izdajala za natakario, že odpeljala iz mesta.

Primer popolnoma neizkušene mladenke v takem "dvojnem" poslu nam prikazuje izpoved Ane Lenartove iz Trbovelj: "Vstopila sem za računsko natakario pri gostilničarki Mariji Mekinčevi na Bregu št. 20. Ona mi je takoj pri vstopu rekla, da lahko 'dajem' (to je, da lahko imam spolske sestanke), samo gledam naj, da pri tem kaj zaslužim in da česa ne staknem...Mene so gostje zelo nagovarjali, naj grem z njimi in mi pominjali večje denarne zneske kakor 4, 5, 10 kron. Jaz pa se temu nisem vdala."<sup>97</sup>

Morda ta natakaria, nakljub ugodnim denarnim ponudbam, res ni hotela "dajati". Zato pa so druge prav rade in celo sama gostilničarka je včasih kaj postrani zaslužila. Zgornja ovadba o nečistih dogajanjih v tej gostilni namreč ni bila edina. Tako je tudi Ernst Vegunt, sicer po poklicu dimnikarski pomočnik, ovadil, da je nekega dne šel z natakario v tej gostilni v njeno sobo, in to ob enih ponoči. Toda Ernst ni imel sreče, saj se mu je natakaria skrila. Ko jo je iskal, "pa je videl pri drugi natakariji Franci Lavričevi v postelji ležati nekega finančnega stražnika, in v drugi sobi pri Mekinčevki ravnotam nekega civilno opravljenega človeka, kateri da je bil tudi v postelji pri nje." Toda, kljub obem ovadbam in splošnemu prepričanju o izvajanju najstarejše obrti v gostilni Marije Mekinčeve, se proti njej ni moglo postopati, "dokler se ne dokaže, da to niso zgolj ljubimci, ampak da se vrši stvar proti plačilu"<sup>98</sup>. Sicer pa se je opazovanje gostilne in zbiranje gradiva o njej

nadaljevalo, toda o kakšnem postopanju zoper gostilničarko ni bilo najti podatkov.

Podobne postranske nočne službe so se dogajale še v nekaterih drugih, manj uglednih gostilnah, kot na primer v gostilni Ivane Šegetove na Emonski cesti 11<sup>99</sup>, v Fergolinovi krčmi na isti cesti<sup>100</sup>, v gostilni Andreja in Katarine Doktorič na Židovski stezi št. 4<sup>101</sup>, v gostilni Franje Meze na Radekegega cesti št. 16<sup>102</sup> ter v gostilni v Zatiški ulici št. 1<sup>103</sup>.

### "Sovodstvo ali rofijanstvo"

Tako so namreč na začetku stoletja rekli zvodništvo, ki je najbolj črna stran prostitucije. Zato je že avstrijska zakonodaja za take primere predvidevala zelo stroge kazni<sup>104</sup>, kljub temu pa je bilo tudi v Ljubljani na začetku našega stoletja najti ljudi, ki so se okoriščali na račun prostitutk.

Najbolj značilen tak primer sta bila zakonca Železnik, ki sta bila po Ljubljani zelo znana po tem, da sta rada dajala zatočišče raznim nečistnicam in seveda na njihov račun tudi kaj zaslužila. Skupni interes, namreč dober zaslužek para Železnik in rešitev stanovanjskega problema za pocestnice, je pomenil odlično sodelovanje. Vmes pa je tičal drug problem, namreč, vse skupaj je bilo nezakonito. In na magistratu so takšne prekrške resno obravnavali.

Prvi namig na zvodništvo zakoncev Železnik najdemo že v poročilu z dne 27. julija 1901, ko so aretirali Marijo Baloh, ki je bila že celo leto brez

<sup>99</sup> ZAL: REG I/fasc.1326, fol. 226 in 227. V tem poročilu z 27. avgusta 1909 zasledimo zanimiv podatek, da naj bi nek možak natakariji "ponujal 20 K, da bi se z njim spolsko združila, kar pa ni storila", druga natakaria pa je sicer priznala, "da se je pečala z raznimi možki, a le iz pohotnosti, nikdar pa za denar".

<sup>100</sup> ZAL: REG I/fasc. 1326, fol. 135 in 136.

<sup>101</sup> ZAL: REG I/fasc. 1275, fol. 332-336.

<sup>102</sup> ZAL: REG I/fasc. 1329, fo' 100. V tej ovadbi je tam stanujoča Helena Hofer zatrjevala, "da ima Mezetova sobo za prenočevanje ptujcev, ako gre možki s žensko spat, mora plačati 2k, ako pa sam mož ali ženska, mora plačati 1,20K. In to prenočišče je namenjeno le za zaljubljene, kateri se tam skupaj shajajo". Glede na to, da se ji ni moglo ničesar dokazati, so gostilničarko le posvarili.

<sup>103</sup> ZAL: REG I/fasc. 1277, fol. 172-173, 392.

<sup>104</sup> Zbirka avstrijskih zakonov, I. zvezek, Kazenski zakon, Ljubljana 1889, str. 184.

Člen 512 o sovodstvu ali rofijanstvu se glasi:

"S prestopkom sovodstva (rofijanstva) se zakrivate tisti:

- a) kateri nečistnicam za njih nedopuščeno obrtovanje pri sebi redno prebivališče ali sicer potuho dajejo;
- b) kateri se z dopeljevanjem takih oseb redoma pečajo;
- c) kateri sicer v takih nedopuščenih dogovorih mešetarijo." Kazen za to predvideva člen 13: "Kazen tega prestopka je hud zapor od treh do šestih mesecev; postriti jo je pa, če so krivci to obrtnijo že dalj časa uganjali."

<sup>95</sup> ZAL: REG I/fasc. 1321, fol. 406.

<sup>96</sup> Ibidem.

<sup>97</sup> ZAL: REG I/fasc. 1319, fol. 133.

<sup>98</sup> Ibidem, fol. 134.

službe in je prenočevala v hotelu Bavarski dvor pod izmišljenim imenom Marija Oman. Vse skupaj pa ne bi bilo nič nenavadnega, če ne bi Marija Baloh stanovala pri Frančiški Železnik v Strelških ulicah 31, "katera je bila že ovadena zaradi sovodstva"<sup>105</sup>. Kakor lahko sklepamo po tem poročilu, je bila Železnikova stara znanka policijskih uradnikov.

26. novembra istega leta pa je na Mestnem trgu zaradi postopanja bila prijeta ta prava Marija Oman, ki je po privedbi na magistrat povedala, da že tri mesece živi pri Železnikovih, katera sta trdila, da je njuna postrežnica in da ji plačujeta za to osem kron na mesec, medtem ko je Omanova navedla vsoto šestih kron. Seveda na magistratu tega niso kar tako verjeli. "Zagovor aretovanke, da je Železnikova postrežkinja ni verojatno že zaradi tega, ker njena napovedba o plači nasprotuje napovedbi Železnikovih in ker je dvomno, da bi navedena zakonca, ko sta brez otrok in imata le majhen obrt, imela postrežnico. Ignac in Frančiška Železnik sta bila že zaradi sovodstva naznanjena, in je iz dotičnih in tuuradnih spisov dvom upravičen, da se pečata s sovodstvom." Toda, kljub vsem sumom in opozorilom se Železnikova nista dala kar tako prestrašiti. Namreč, ko je bila njuna domnevna postrežnica prijeta, sta celo prišla na magistrat ter obtožila mestnega policijskega stražnika Karola Pintarja, da jo je zato aretiral, "ker jo je pred časom silil, da bi se mu udala in ker tega ni storila je pa sedaj jezen na njo".<sup>106</sup>

Seveda je stražnik vse to zanikal, na magistratu pa so že vedeli, komu verjeti. Zaenkrat pa Železnikovih še niso kaznovali, pač pa jo je skupila le Omanova, ki so jo poslali na sodišče.

22. junija 1903 pa je na magistrat prispela anonimna pritožba, da se pri Železnikovih shajata znani vlačugi M. Perne in "Engela z Germanea".<sup>107</sup> Kljub temu pa za navedbe v tej pritožbi na policijskem oddelku niso pokazali zanimanja.

Zakonea Železnik zasledimo v policijskih poročilih spet šele decembra 1905, ko je bil Ignacij

Železnik "primerno poučen ter da je isti dobro vedel, da se bo trpelo prebivanje nekterih prostitutk v njegovem stanovanju le toliko časa, dokler se sploh ne vredi kasernacija prostitutk"<sup>108</sup>.

Iz te notice lahko sklepamo, da so do tega časa mestne oblasti dovolile paru Železnik, da so pri njiju prebivale prostitutke, ker v Ljubljani še ni bil dokončno urejen nadzor nad prostitucijo, po tem pa ne več.

Že januarja naslednjega leta pa je bilo napisano policijsko poročilo, iz katerega je razvidno, da se Železnikova nista odrekla donosnega posla. Sedaj sta stanovala na Žabjeku 3, v isti hiši pa je bila tudi Perkotova gostilna, kjer so njune varovanke iskale strank. Do tega spoznanja so stražniki prišli naključno, ko je eno izmed njih, Ano Zupanovo, nek postopač obtožil, da mu je ukradla zlato iglo. Za to iglo se je sieer izkazalo, da sploh ni bila zlata in da jo je postopač Zupanovi dal. Za nas pa je večjega pomena pripis:

"Ana Zupanova je 'dekla' pri Železnikovki, vlačuga, ki vedno v gostilni preži na moške in je bila tudi že pri nas zaprta".<sup>109</sup> Res je bila Zupanova že stara znanka mestne policije, saj je bila za 24 ur zaprta že 22. decembra 1903, in to zaradi "nočnega vlačuganja"<sup>110</sup>.

Ponovno pa se je Zupanova, ki je bila še vedno povezana z Železnikovima, znašla na magistratu 5., 14. in 23. avgusta 1906. Vsakokrat so se je hoteli znebiti z odgonom, a se je stalno vračala. Ob zadnji aretaciji je prišel ponjo celo njen oče, kar pa tudi ni kaj prida zaleglo, kajti "na kolodvoru mu je ušla in na stanovanju na Žabjeku potem napravila hud kraval in je bila vnovič aretovana ter bo zdaj vseeno odgnana"<sup>111</sup>. Iz tega je razvidno, da se je Zupanova vračala k Železnikovi, ki ji je še vedno nudila stanovanje. Iz razsodbe o odgonu Zupanove z dne 15. avgusta 1906 lahko ugotovimo, da je že več mesecev stanovala pri čevljarju Naectu Železniku in njegovi ženi, "ki sta se pečala v resnici ne z obrtom, ampak le s sovodstvom. Železnikova sta bila nedavno radi prestopka člena 512. k. z. pravnomočno obsojena, ona že drugič. Glede Zupanove sta vedno trdila, da pri njih služi, dasi se je le z moškimi pečala in je notorična vlačuga."<sup>112</sup> Vse te ugotovitve pa nam še

<sup>105</sup> ZAL: REG I/fasc. 1269, fol. 56.

<sup>106</sup> ZAL: REG I/fasc. 1269, fol. 399.

<sup>107</sup> ZAL: REG I/fasc. 1272, fol. 588. Kljub zelo slabemu jeziku, bom zaradi izredne stikovitosti navedel del te pritožbe:

"Castiti gospod svetnik !

Oprosite, ker Vas nadlegujem, in naznanjam kako malo se briga Mestna straža za strvari ker se godijo po mestu Okrog. Kakšno pošteno dekle bodejo predali pod ključ ali take pa ne vidijo ker se ulačijo po Noči in po dnev Od gase do gase in v Nesrečo ljudi spravljajo in v bolezen. Dolgo časa smo že terpeli in Molčali ali kar je pre več se ne da po ter peti. Celi Udmat je že po koncu in prosijo da se naredi in konec tako važne stvari zmerej se že Čuje da je eden in drugi bolan..."

<sup>108</sup> ZAL: REG I/fasc. 1276, fol. 263.

<sup>109</sup> ZAL: REG I/fasc. 1318, fol. 420.

<sup>110</sup> ZAL: REG I/fasc. 1273, fol. 535.

<sup>111</sup> ZAL: REG I/fasc. 1318, fol. 422.

<sup>112</sup> ZAL: REG I/fasc. 1319, fol. 186.



dodatno potrjuje ovadba Marije Zamanove, stanujoče v isti hiši, ki je na lastne oči videla, da je Zupanova vodila moške v svojo sobo. "Da bi se bili z njo telesno združevali, ovaditeljica ni mogla naravnost videti, pač pa je dne 14. t. m. (14. avgusta 1906) opazila, da je bila Zupanova kmalu potem, ko je pripeljala saboj nekega moškega, v sami srajci in da si je v sobi umivala spolovilo, iz česar sklepa, da se je preje iz njim spolsko združila."<sup>113</sup>

Zgleda pa, da se Železnikova nista dala kar tako ugnati. Nekaj let o njej sicer ni mogoče zaslediti nobenih poročil, vendar je težko verjeti, da sta z zvodništvom prenehala. Na to nam kaže poročilo z dne 6. decembra 1909, ko je brivski pomočnik Jurij Bižič ovadil, da je šel z Julči Zalokarjevo, stanujočo pri Ignacu Železnikarju, tedaj že na Tržaški cesti 9, "v hotel Malič spat, z namenom, da jo spolsko rabi, nakar se je ovaditelj pri spolskem združenju nalezil od Zalokarjeve bolezni."<sup>114</sup>

Zgodba se je torej ponovila, le domnevne dekline služkinje so se zamenjale, saj se poročilo nadaljuje še z opombo, "da pri Železnikarju stanuje tudi Fani Papeš, sluškinja brez posla in ena gotova Mici, neznana po imenu, ter se obej pečata z nečistemo obertam, in sicer pod vednostjo Ignacija Železnikarja in negove žene, ker zahajajo moški v stanovanje Železnikarja."<sup>115</sup> Pri vsem tem pa je nerazumljivo to, da so Železnikovo stanovanje nadzorovali in niso opazili nič kaznivega, kar je pomenilo, da so vse, v poročilu navedene osebe, ostale nekaznovane.

Seveda pa zakonca Železnik nista bila edina, ki sta pod krinko čevljarske opravljala mnogo bolj donosno obrt.

### Sklep

Pocestna prostitucija je predstavljala stalen problem ljubljanskega mestnega magistrata. Tega pojava se seveda ni dalo izkoreniniti, pač pa le omiliti. Kot smo videli, so bili na magistratu do pregrešne največkrat kar najbolj usmiljeni, tako da jih je večina odnesla le s posvarilom, da naj si "poštene službe najdejo". Takšna praksa je ponavadi veljala, ko je dotična bila aretirana prvič. Za milo kazen je veljal tudi odgon, ki je prišel v poštev le, če aretiranka ni bila pristojna v ljubljansko mestno občino. Odgon je lahko bil realiziran takoj ali pa šele po prestani kazni. Odgnanka je za popotnico dobila odgonski potni list,

v primeru, da ni imela denarja, pa ji je magistrat plačal tudi vožnjo do njene občine. Kljub temu pa so se nekatere vztrajno in redno vračale, saj na deželi, od koder so večinoma prihajale v ljubljansko mesto, za njih ni bilo strank. V takšnih primerih je ponavadi sledil ukrep "prepovedanega vračanja", na podlagi katerega so lahko tako označene osebe aretirali, ne da bi prekršile kakšno drugo postavbo. Nekateri primerki pa so bili zelo vztrajni in so se stalno vračali ter nadaljevali s svojim lahkoživim življenjem. Temu je velikokrat pripomoglo tudi sodišče, ki je prevečkrat pokazalo veliko mero milosti. Med pogostejše kazni je sodil tudi 24 urni zapor, medtem, ko so strožje kazni sledile šele po večkratnih aretacijah, zato so bile tudi nekoliko bolj redke.<sup>116</sup> Podatek, da je najmlajše, zaradi skrivne prostitucije kaznovano dekline (za katero bi lahko mirne duše rekli, da je bilo še otrok) štelo komaj štirinajst let, je osupljiv le na prvi pogled. Namreč, ni jih bilo malo, ki so bile stare petnajst ali šestnajst let, in tudi ni bilo malo na magistrat naslovljenih prošenj obupanih staršev, v katerih so prosili "odpomoči", ker se njihova mladoletna hči "vlači z vojaki, ter da po noči izostaja zunaj"<sup>117</sup>. Sploh pa je bila velika večina na ulicah prijetih prodajalk telesnih užikov mlajših od petindvajset let. Starejših je bilo nekoliko manj, kljub temu pa je najstarejša štela okroglih pčdeset let.<sup>118</sup> Kljub Abrahamu je torej ženska očitno bila še v dobri formi.

Tudi iz podatkov o pristojnosti ali domovinstvu lahko pridemo do zanimivih ugotovitev. Glede na to, da je bil odgon zelo pogost ukrep ljubljanske mestne oblasti, sledi logičen sklep, da velika večina pregrešne ni bila pristojnih v ljubljansko občino. Je pa bila velika večina prijetih pristojna v občino na Kranjskem, medtem ko druge dežele že močno zaostajajo. Torej so se s tajno prostitucijo v Ljubljani ukvarjale večinoma Kranjce, medtem ko je pri kasarnirani prostituciji popolnoma drugačna situacija. To je seveda razumljivo, saj se v domačem okolju ni bilo všečno razglašati za "javno dekline", pač pa se je doma sramotna obrt lažje opravljala naskrivaj. Javno pa so ljubljanske dekline to obrt opravljale v drugih središčih monarhije.

<sup>116</sup> Zaporne kazni, ki so jih za take prekrške izrekli na magistratu so bile kratkotrajne, namreč od šest ur pa do štirinajst dni. Višje kazni pa je izrekalo sodišče.

<sup>117</sup> ZAL: REG I/fasc. 1273, fol. 630. Primerjaj še: fasc. 1268, fol. 754, fasc. 1271, fol. 180 in fasc. 1273, fol. 9.

<sup>118</sup> ZAL: REG I/fasc. 126, fol. 415.

<sup>113</sup> ZAL: REG I/fasc. 1319, fol. 225.

<sup>114</sup> ZAL: REG I/fasc. 1326, fol. 634

<sup>115</sup> *Ibidem*.

Policijski uradniki so v rubriko poslali (ali poklic) največkrat vpisali termin "vlačuga", mnogo manj pa je bilo vpisov, ki so lahkoživke označevali kot služkinjo, delavko, brez posla, natakario, kuharico...<sup>119</sup> Iz teh podatkov je razvidno, da so nesramno obrt opravljale ženske, ki so izvirale iz revnejših slojev družbe. Nekaterim je bil to edini vir preživljanja, druge pa so si s prodajo svojega telesa iskale dodatnega zaslužka.

### Zusammenfassung

**"Na, haste Kohle, denn rück' se schon 'rüber, un'  
mach' man fix Liebe mit mir"**

*Zur Geschichte der verdeckten Prostitution in  
Ljubljana zur Zeit der Jahrhundertwende*

Um die Jahrhundertwende mußte sich auch die Landeshauptstadt Ljubljana mit dem Problem der Prostitution herumschlagen. Die städtischen Behörden versuchten es auf ähnliche Weise wie in den übrigen Städten der Habsburger Monarchie zu lösen, in Übereinstimmung mit der damaligen Gesetzgebung. Obwohl die Regelung der Prostitution mit dem Gesetz über Arbeitshäuser aus dem Jahre 1885 den lokalen Behörden überlassen worden war, verschloß man in vielen Städten lange Zeit lieber die Augen davor; so auch in Ljubljana, wo man dieses Problem erst 1905 "löste" (also wesentlich später als in etlichen anderen slowenischen Städten), als der Gemeinderat Leitlinien über die Kontrolle der Prostitution verabschiedete. Mit ihnen übernahmen die städtischen Behörden die ärztliche und polizeiliche Aufsicht sowohl über die kasernierte wie auch über die individuelle Prostitution und waren zugleich bemüht, auch der verdeckten, illegalen Prostitution zu Leibe zu rücken, eine Bemühung, die natürlich nicht sonderlich von Erfolg gekrönt war.

Die verdeckte Prostitution in Ljubljana war nämlich in allen, vor allem in den verwinkelten Stadtteilen, verbreitet. Trotz der Bemühungen der städtischen Polizei, diese unliebsame Erscheinung mit Stumpf und Stiel auszurotten, zogen jeden Tag, vor allem abends, zahlreiche Straßenmädchen durch Ljubljanas Gassen, die ihr Gewerbe wohl verstanden. Aus Polizeiberichten wird nämlich ersichtlich, daß die meisten von ihnen mehrmals festgenommen wurden, doch auch diejenigen, die die Strafe der Ausweisung aus der

Stadt creilte, kehrten beharrlich immer wieder nach Ljubljana zurück. Auch die schlimmste Strafe, die Einweisung ins Arbeitshaus, zeigte in den allermeisten Fällen keinerlei Wirkung.

Die Abenteuer der vier hartnäckigsten Ljubljanaer Prostituierten, die in den Jahren vor dem Ersten Weltkrieg am häufigsten in den Polizeiakten auftauchten, sind ein schöner Beweis dafür, wie wirkungslos alle Versuche seitens der städtischen Polizei blieben, dieser Erscheinung zu Leibe zu rücken.

Die Ljubljanaer Freudenmädchen ignorierten nämlich jede Strafe in der festen Überzeugung, es könne ihnen ohnehin keiner etwas anhaben.

Amalija Dolenc ging ihrem unsauberen Gewerbe sehr gern in verschiedensten Hotels nach. In der Zwischenzeit zeigte es sich bei einer ärztlichen Untersuchung, daß sie eine Geschlechtskrankheit hatte. Für eine gewisse Zeit fügte sie sich sogar dem Gesetz und unterstellte sich "sittenpolizeilicher Kontrolle", fuhr danach aber weiterhin fort, ihre sexuellen Dienstleistungen "schwarz" zu verkaufen, bis sie sich nach Klagenfurt absetzte. Helena Resnik wurde am häufigsten von allen verhaftet. Am liebsten geschloß sie sich zu den Soldaten, auch Knechte kamen ihr manchmal recht. Auch bei ihr entdeckte man eine Geschlechtskrankheit, ihretwegen beschwerte sich das Militärkommando beim Magistrat. Am meisten Kopfschmerzen bereitete der Ljubljanaer Polizist Amalija Potokar, die gleich fünf Jahre lang unaufhörlich in den Polizeiakten erscheint. Auch sie war Überträgerin von Geschlechtskrankheiten, und auch sie hatte eine Vorliebe für die Soldatenuniform, während sie Polizistenuniformen natürlich nicht mochte. Den städtischen Behörden gegenüber hatte sie eine zynische Einstellung. Ihre unsaubere Arbeit verrichtete sie auch am helllichten Tage, im am meisten frequentierten Teil Ljubljanas, an der Promenade. Sie war eine der wenigen, die ins Arbeitshaus gesteckt wurde, doch auch das hatte bei ihr keine Wirkung. Die letzte, Ivana Germek, war ein ähnlicher Fall. Nur mit dem Unterschied, daß sie ihren "Betrieb" gleich unter einer ausladenden Fichte im Tivolier Wald hatte, am sogenannten "Hurenpfad". Auch sie landete im Arbeitshaus. Doch nur für kurze Zeit. Als sie zurückkam, betrieb sie ihr Gewerbe weiter am alten Ort.

Ljubljana war auch Militärstadt, deshalb überrascht es nicht, daß die Armee am meisten Gebrauch von derartigen Dienstleistungen machte. Einige Ljubljanaer Prostituierten blieben sogar, natürlich

<sup>119</sup> Med zapisanimi poklici je tudi nekaj zelo zanimivih, ki jih ne kaže kar tako spregledati, naprimer kupčevalka ženskih las, vzgojiteljca, blagajničarka, ločena žena, ciganka, umobolna...

heimlich, über Nacht in den Kasernen, andere angelten sich die Soldaten in der Stadt. In der Gesellschaft von Soldaten waren sie mutiger als gewöhnlich. Bei Verhaftungen leisteten sie mehr Widerstand als sonst, in der Erwartung, die Soldaten würden ihnen beistehen. Auf jeden Fall wurde der Polizeiwachmann mit einer ganzen Litanei kerniger Flüche überschüttet.

Der beliebteste Tummelplatz der Ljubljanaer Straßenmädchen waren außer dem Tivoli einsame, dunkle Straßen, verschiedene Schuppen, Baracken und *Kozolci*. Die geschätztesten verkauften ihren Körper um 1 bis 2 Kronen. Etwas mehr, oder auch nicht, verlangten diejenigen, die ihr Gewerbe in Wohnungen, Hotels und Gaststätten ausübten. Die verdeckte Prostitution war in den städtischen Straßen und Märkten am verbreitetsten. Dabei wurde auf unterschiedlichste Art und Weise "geworben": Eine von ihnen machte beispielsweise auf sich aufmerksam, indem sie einfach auf der Mundharmonika spielte.

Daß das Angebot der Straße umfangreich war, davon zeugen zahlreiche anonyme Beschwerden und Forderungen, "diesen Unflat" von der Straße zu ent-

fernen, obwohl sich unter ihnen auch solche befanden, die aus Haß und um jemandem zu schaden geschrieben worden waren. Die verdeckte Prostitution fand auch in Wohnungen statt, was natürlich den Luehsaugen neugieriger Nachbarn nicht entgehen konnte, die solche unerlaubten Vorgänge brav den städtischen Behörden anzeigten. Weit verbreitet war auch die Prostitution in den Hotels. Hier galt die alte Regel, sieh im Gästebuch unter falsehem Namen einzutragen. Der ideale Ort für die Tätigkeit verdeckter Prostituiertes waren auch Gaststätten, besonders solche, von denen man im Volksmund sagte, sie stünden "in einem schlechten Ruf". In solchen Gaststätten gingen die Kellnerinnen dem "unsauberen Gewerbe" nach, selbstverständlich mit der Erlaubnis, wenn nicht gar auf Verlangen des Wirts oder der Wirtin.

Natürlich ist Prostitution ohne Zuhälterei nicht denkbar. Auch die war in Ljubljana stark verbreitet. Das Ehepaar *Železnik* betrieb diese schmutzige Tätigkeit sogar unter dem Deckmantel einer Schuhmacherwerkstatt.